

SITUATION

S

T

L

M

Tomas Liljebrink minns tunnlarna under marken i Huvudsta, skateboarden och BMX-cykeln. Och pappan som försvann. Metadonet är både en medicin som får honom att fungera. Och en kemisk fotboja.

GATUPLANET SID 38 →

De med NPF-diagnos är mer utsatt för våld

Konserverad konst

I ATELJÉN I FRIHAMNEN TAR STADEN HAND OM SINA ÖVER 30 000 OFFENTLIGA KONSTVERK

Shanti Roney

ENSAM SOM ALLA JÄVLA KARLAR

Fanny Avonne

FRÅN TUSEN SPÄNN TILL VÄXTVÄRK

"JAG HAR HAFT EN ÖVERDOS SJÄLV, MEN SÄKERT GJORT TRETTIO HJÄRT- OCH LUNGRÄDDNINGAR"

SBAB!

**Tack för att du
öppnar dörren för
de som saknar en.**

SBAB stödjer Situation Sthlm på flera sätt i syfte att bidra till en bättre tillvaro för de människor som lever i hemlöshet i Sverige idag.

Tack för att du också gör det!

INNEHÅLL

#334
Januari 2026

8. 14 kilometer papper

Stadsarkivet uppmanar stadens verksamheter att arkivera.

14. Shanti Roney

Är alla jävla karlar i monolog på Scalateatern.

20. Tomas Liljebrink

Om tunnarna under marken, skateboard i Huvudsta och farsan som försvann.

38. Gatuplanet

Personer med NPF-diagnos mer våldsutsatta.

44. Fanny Avonne

Från tusen spänn till växtvärk.

ALLTID I SITUATION STHLM

6. Min Plats

17. Krönika

47. Korsord

48. Dåtid Sthlm

32. Konserverad konst

Stadens 30 000 konstverk behöver ibland restaureras i konserveringsateljén i Frihamnen. För det kan hända att någon får för sig att trycka en smörkniv genom en tavelduk på ett äldreboende. Eller klottra tags på en riddarmålning på en högstadieskola.

STÖD SOM FÖRÄNDRAR LIV

TACK TILL:

Huvudsponsor **SBAB** för att ni bidrar till yttrandefrihet, café och motiverande samtal till säljarna

THE&PARTNERSHIP för kampanjer som låter stockholmarna möta säljarna

CLEAR CHANNEL för att ni hjälper Situation Sthlms säljare att synas i staden

MANNHEIMER SWARTLING ADVOKATBYRÅ för juridisk rådgivning

CRANE CURRENCY för ert viktiga stöd

BRANDKONTORET för ert engagemang

EINAR MATTSSON för ert engagemang

NORDLO för vår it-support

BACKBONE 4 MEDIA för fint samarbete

UNIQLO SCANDINAVIA för arbetskläder till säljarna

MELANDERS BLOMMOR för begravningsblommor när vi hedrar säljare

ELWING & CO för fint samarbete

SIRIUS POINT för ert engagemang

ELIS för fina, rena mattor till säljarcafeet

LOOPIA för vårt hem på webben

PRYME GLOBAL för ert engagemang

Tack till Situation Sthlms annonsörer.

Tack till Situation Sthlms Företags- och Sponsorprenumeranter.

Tack till Situation Sthlms Företagsprenumeranter Premium/Deluxe:

2BK Arkitekter
afa Försäkring
Akademikerförbundet SSR
Akademikernas a-kassa
ALLBA
Ambea
Anders Bodin
Aphos Förvaltnings
Bengt Dahlgren AB
Brokerway
Byggnads
Cario
Castellum
Chinateatern
Constant Clean AB
Coop Östra
CWS Sweden
Danvikshem
Dina Försäkringar
DS Smith Packaging Sweden
Ersta diakoni
FF Profilreklam
Flinks
Gröna Lund

Grönsakshallen
Harald Pihl AB
Hertz
Hillgate Advisors
HRM Affärsutveckling
Human Care HC
Indutrade Industrial Components AB
Investor
Jörgensens Rör
KEAB Gruppen
Klöver AB
Kyrkornas Secondhand
LE Hellstedt
Liberalerna
Lime Travel
M3 Bygg
M Ekholms Konsulttjänst
Memfis
MIKA's
Miljöhuset Stockholm
Nacka Strand Dental
Nyfors
Nytida H-huset
Oscars Teatern

Playground Music Scandinavia
Sandart & Partners
Securitas
Skandinaviska Människorättsadvokaterna
SKB
Skoghem & Wijk
SK Rörinstallationer
Skåvsjöholm
Stagefright
Svalner Atlas
Södertandläkarna
Swegon
Sv. Kyrkan Vantörs Församling
TL Bygg
Trona Patentrådgivning
Trophé Fastighets AB
Upsales Nordic
Vara Vård och Fastighet
Vintervikens Installation
Visible Works
Värmex AB
Wallenstam
Wallfast
YTTEC
Årsta Kyrka Enskede-Årsta församling

SITUATION

S T H L M

ULF STOLT, CHEFREDAKTÖR

Köp digitalt så säljs en tidning på gatan

Argång 31. Sommaren kom och gick. Vi gav ut boken *Med egna ord*, den tredje *Med egna ord*-bok vi givit ut genom åren med säljarnas texter från tidningen, den här gången från åren 2015-2025. Den skickades med som gåva med # 329, det vi internt kallade trettioårsnumret, då det var 30 år sedan i augusti 2025 sedan första numret av tidningen gavs ut.

Boken *Med egna ord* går numera att köpa via Situation Sthlms hemsida.

Vi passade även på att i det numret berätta grundligt och detaljerat om både tanken och idén bakom gatutidningen Situation Sthlm.

Och även ett reportage om hur det rent konkret och elementärt fungerar – att säljarna köper sina tidningar för femtio kronor av oss, sedan säljer dem på sin säljplats på gatan för hundra kronor. Att alla registrerade Situation Sthlm-säljare har ett säljarleg med namn och bild och en QR-kod för Swish-köp – närmare nittio procent av tidning säljs numera via Swish.

EN NYHET FÖR i år är att du numera kan köpa Situation Sthlm av en säljare digitalt på hemsidan – både som e-tidning eller om du väljer att få en papperstidning hemskickad. Oavsett vad du väljer – för varje digitalt köp får en säljare en tidning att sälja på gatan. På så sätt blir jobbet för säljaren kvar. Och fler får en möjlighet att kunna köpa tidningen och läsa den.

SÄLJAREN TOMAS LILJEBRINK som är på omslaget medverkar även med texter i boken *Med egna ord* jag nämnde tidigare i texten. Han har ofta med texter i tidningen. Reporter Maria Hagström och fotograf Johan Bergmark hängde på honom ut till Huvudsta och Solna.

Shanti Roney är alla jävla karlar på Scalateatern. Ensam på scenen.

Fanny Avonne befinner sig någonstans mellan "Tusen spänn" och sin egen ep "Växtvärk", det är "Kutt mutt" i Husby och till stadsarkivet kan stadens verksamheter lämna sina 14 kilometer pappershandlingar för att arkiveras.

Och vägglöss kan drabba alla, det har inget med hygien eller livsstil att göra.

Omslag:
Johan Bergmark

SITUATION
S T H L M

REDAKTIONEN Chefredaktör och ansvarig utgivare Ulf Stolt, ulf@situationsthlm.se, 08-545 953 90 **Reporter** Maria Hagström, maria@situationsthlm.se **Art Director** Johan Olsson, johan@situationsthlm.se **Fotografer och illustratörer**

Johan Bergmark, Magnus Sandberg och Martina Holmberg. För osignerat material svarar redaktionen. Redaktionen ansvarar ej för insänt icke beställt material. **Digitala medier** Rebecka Sandberg, rebecka@situationsthlm.se **Webbsida** www.situationsthlm.se **E-post** red@situationsthlm.se

Räckvidd 100 000 läsare (Orvesto konsument 2025:2). **Upplaga** 12 400 ex/mån (TS helår 2025) ISSN: 1400 - 4437 **LEDNING OCH**

ADMINISTRATION VD Pia Stolt, pia@situationsthlm.se, 08-545 953 87 **Adress** Torkel Knutssongatan 37, 118 49 Stockholm **Tel**

08 - 545 953 81 **Organisationsnummer** 55 66 49-1071 **Bankgiro** 5774 - 9327 **SOCIAL VERKSAMHET** Verksamhetschef, sociala

verksamheten Jenny Lindroth, jenny@situationsthlm.se, 08-545 953 88 **Samordnare** Ingmari Olofsson, ingmari@situationsthlm.se,

08-545 953 81, Jonas Svensson, jonas@situationsthlm.se, 08-545 953 81 **Telefonnummer distribution** 08-545 953 81 **Öppettider**

Måndag till fredag kl. 8.30 - 15.30, lördagar 10-14.15. **Organisationsnummer** 80 24 11-14 97 **Bankgiro** 5357- 3259 **Gåvokonto** Bg

431-2252 **ANNONSERING** Herman Sundgren, herman@situationsthlm.se, 08-545 953 94, Axel Schéle, axel.schele@mediakraft.se,

070-727 41 09 **Privatprenumeration** 11 nummer kostar 990 kronor, **E-post** red@situationsthlm.se **Tryck** Stibo Complete 2024

Miljö Platen runt tidningarna är en PE-folie. Den är återvinningsbar och lämnas i containern för plast vid återvinningsstationerna.

FAKTA HEMLÖSHET

27 383 personer lever i hemlöshet i Sverige, enligt Socialstyrelsens definition av hemlöshet.

Där ingår personer i akut hemlöshet, personer som saknar boende efter institutionsvistelse, personer som bor i långsiktiga bostadslösningar via Socialtjänsten och personer som bor kortsiktigt hos familj, släkt eller andra privatpersoner.

6 605

hemlösa personer vistas i Stockholm enligt den senaste mätningen och av dessa lever 1 261 i akut hemlöshet.

Mätningen gjordes under en vecka i april 2023 och enligt Socialstyrelsen ska antalet ses som ett absolut minimum.

OM SITUATION STHLM

Sedan 1995 säljs Situation Sthlm av hemlösa människor i Stockholm och Mälardalen.

Konceptet med gatutidningsförsäljning har visat sig vara en framgångsrik metod att arbeta med hemlösa människor på, eftersom det ger tidnings-säljaren en möjlighet att tjäna egna pengar genom att arbeta, samtidigt som tidningen – i sig – fungerar som en kanal för påverkan, opinionsbildning och debatt kring frågor som rör de hemlösa säljarnas situation.

Situation Sthlms sociala verksamhet med arbete och sysselsättning, individuellt stöd och motiverande samtal, skriververkstad och möjlighet att ha sin post hit, café, tillgång till datorer, telefon och juridisk rådgivning, fyller en mycket viktig funktion för de hemlösa människor som tar del av verksamheten.

Över 90 procent av Situation Sthlms säljare upplever en positivt förändrad livssituation sedan de började sälja Situation Sthlm.

MIN PLATS

En tidningssäljare
berättar om sin
favoritplats i stan

”Den här platsen är kärlek för mig”

En gångstig, vid tunnelbanan i Liljeholmen, betyder kärlek för Susanne Jansson. Det var här hon och hennes man blev ett par.

Vi träffades på en singelkryssning 2012. Jag skulle ha med min kompis men hon blev sjuk, så jag åkte själv. Det var lite nervöst. Jag tänkte att jag skulle hitta en danskille, men så hittade jag Vargen i stället.

Jag såg honom först i terminalen, tyckte om hans ögon, men vågade inte gå fram. Senare på båten gick jag till rökrummet och då stod han där. Vi började prata och var med varandra hela kvällen.

Han brukade träffa sina kompisar här vid Liljeholmen. Han sa till dem att han hade hittat en tjej på båten, men de trodde honom inte. ”Vänta bara så ska ni se att hon kommer”, sa han. Då var de på den här platsen. När jag kom och kramade honom blev de snopna. Sen dess har vi varit tillsammans. Tidigare hade jag killar som bara utnyttjade mig, men Vargen var en bättre man.

I dag bor vi med hans föräldrar, i ett hus på deras gård. Vi är med varandra nästan hela tiden, men säljer tidningen på olika ställen. Jag säljer i Nynäshamn. Det är jättebra för mig att sälja tidningar, då träffar jag folk.

Vi gifte oss på midsommarafton 2012 i Klara kyrka. Då kom det flera personer som säljer Situation Sthlm och sen åkte vi på en kryssning allihop för att fira.

Så den här platsen är kärlek för mig.

TEXT **MARIA HAGSTRÖM**
FOTO **MARTINA HOLMBERG**

12,4

procents arbetslöshet bland högtbildade utrikesfödda kvinnor – 50 000 i antal – jämfört med 3,3 procent inrikes födda. Sveriges Kvinnoorganisationer menar att det beror på strukturell diskriminering.

Örloggen ny databas för skeppsvrak

MARIN Ett av hundratals örlogsskepp som ligger på botten av Östersjön, förlista i strid, stormar eller avsiktligt sänkta, är Vasas systerskepp Äpplet.

En omfattande kartläggning av alla kända svenska örlogsskepp

från 1400-talet fram till mitten av 1800-talet har genomförts inom ramen för forskningsprojektet "Den glömda flottan".

– Det finns inget land i världen som har så många bevarade

örlogsskeppsvrak som Sverige, berättar Jim Hansson, marinarkeolog på Vrak och projektledare för databasen Örloggen, där man kan söka efter vraken och få veta mer.

Av de cirka 1000 skeppsvraken i databasen har ungefär 10 procent hittats.

Bara runt Skeppsholmen och Kastellholmen finns ett tjugotal identifierade skeppsvrak.

ULF STOLT

ANILLUSTRATION: JOHAN OLSSON

I Stockholms stadsarkiv finns idag 13 mil pappershandlingar.

TÖM STADEN PÅ PAPPER

Stockholms stadsarkiv uppmanar stadens verksamheter att lämna in sina 14 kilometer pappershandlingar för arkivering.

ARKIV Protokoll, korrespondens, betyg, foton, ritningar och kartor. Handlingarna ska vara sökbara, lättillgängliga och hållbara för eftervärlden.

Varje verksamhet i Stockholms stads regi genererar handlingar som ska arkiveras enligt vissa lagar och regler för att säkra stadens minne.

– Men det är inte alltid verksamheterna har tid eller resurser att förbereda handlingarna.

För att motivera dem startade vi projektet "Töm staden på papper". Samtidigt erbjöd vi en All-inclusive-tjänst, en arkivarie-konsult, som hjälper till, säger Eleanor Freud, enhetschef på Stockholms stadsarkiv.

Stockholms stad består av 220 olika verksamheter, från skolor till fackförvaltningar, stadsdelsförvaltningar, bolag och stiftelser. Hittills i år har Stadsarkivet fått in 11 leveranser, det är lika med 1 kilometer papper.

– Största leveranserna är från Utbildningsförvaltningen och två stadsdelsförvaltningar. Flera är på väg in och ett tiotal

verksamheter står i kö för hjälp av All-inclusive-tjänsten.

Varför är det viktigt att alla handlingar kommer in till Stockholms stadsarkiv?

– För att säkerställa att stadens information bevaras och är tillgänglig för alla. Vi vill att stockholmarna lätt ska kunna hitta information om sin egen stad och få tillgång till handlingar som format stadens historia. Det är en demokratifråga, helt enkelt.

Stadsarkivet finns på Kungsklippan och på Liljeholmskajen och har i dag 13 mil pappershandlingar på sina hyllor i arkivet.

GERD ERIKSSON

Stockholmare om sin samtid

FOLKLIV Länsstyrelsen i Stockholm presenterar nu resultaten från Medborgarundersökningen 2025. Undersökningen, som genomförs vartannat år sedan 2011, visar att hushållens privatekonomi fortsatt är pressad. Upplevelsen av otrygghet ligger kvar på höga men oförändrade nivåer.

Nästan hälften av invånarna, 47 procent, uppger att de är nöjda med sin ekonomi – en minskning jämfört med både 2023 och 2021. Samtidigt oroar sig 21 procent för sin ekonomi och 25 procent för arbetslöshet. Drygt var fjärde invånare saknar ekonomisk marginal för en oväntad utgift på 14 000 kronor, med särskilt höga andelar bland unga och personer med utländsk bakgrund.

När det gäller trygghet uppger 21 procent att de känner sig otrygga i sitt bostadsområde kvällstid – en nivå som varit stabil de senaste åren. Däremot är framtidsstron dystre: hälften tror att tryggheten i länet kommer att vara sämre om 10–15 år.

– Otryggheten ökar inte, men den har etablerats på en hög nivå, säger analytikern Gunhild Graseman.

Undersökningen visar samtidigt att de flesta är nöjda med livet i stort och att tilliten människor emellan fortsatt är relativt stark.

ULF STOLT

MITT JOBB

Om yrken och
arbete i stan

CARLOS JANSSON RADA
LABORATORIEINGENJÖR

”Jag tittar efter ockult blod”

– Det känns bra att veta att jag är med och räddar 300 till 400 personer per år genom att upptäcka cancer i tid.

– En annan avdelning packar upp proverna, sen gör vi testerna. Avföringsproverna står i ett slags rack som jag ställer i en maskin, den klarar 500 prov i timmen och det tar sjuttio minuter att få ett svar.

– Vi tar emot avföringsprover från hela landet, det är en hubb här. Vi screenar proven för att upptäcka tjock- och ändtarmscancer som alla mellan sextio och sjuttiofyra år får skicka in. Det är sjuttio procent som gör det och det kommer in 3 000 till 4 000 prov under en dag, rekordet är 5 200 under en och samma dag.

– Jag tittar efter fekalit ockult blod, blod som inte går att se med blotta ögat. 1,4 procent av prover är positiva, då får patienten en kallelse till koloskopi. Men avföringsprover kan innehålla blod av andra anledningar, som hemorroider eller polyper.

– Ser jag att proven är trasiga går det att öppna dem i ett dragskåp med glasväggar. Sen finns det folk som tänker ”ju mer desto bättre” och proppar hela röret fullt. Det räcker med att det är i skårorna.

TEXT **GERD ERIKSSON**
FOTO **MAGNUS SANDBERG**

På Karolinska sjukhuset, där Carlos Jansson Rada är områdesansvarig på KRC-FIT, har de som mest fått in 5 200 prover på en och samma dag. De kan köra 500 prov i timmen, det tar 17 minuter att få svar.

”Rapporten är ett tydligt bevis för att dagens modell inte räcker. Människors rätt att betala och få tillgång till kontanter kan inte fortsätta att bortprioriteras.”

Björn Eriksson, ordförande Kontantupproret. Länsstyrelsen påtalar i rapporten att övergången till digital betalning gått fort och att äldre, personer med funktionsnedsättning samt människor utan betalkonto riskerar att utestängas från grundläggande ekonomisk service.

Vägglöss kan drabba alla

De dyker upp i slott och koja, till och med på kontor, bibliotek och bussar. Och vid påhälsning har man anmälningsplikt.

SKADEDJUR Vägglusen i Stockholm heter *Cimex Lectularius* och är fem till åtta millimeter lång. Den biter sig inte fast som

en fästing utan kräver att man är stilla en stund. Därför är sängen deras förstahandsval, och betten liknar myggbett.

– De biter på de kroppsdelar som sticker utanför lakanen, som axlar, armar. Men det är en myt att det blir blodfläckar i sängen, det blir om man råkar rulla över

dem, säger Mona Ghalayini, skadedjurstekniker.

En vägglus kan komma med i resväskan eller på kläderna när man varit utomlands, eller i begagnade möbler.

De finns också omkring oss på tåg, bussar, kontor och hotell.

Mona Ghalayini har jobbat med skadedjur i Stockholm i tio år och säger att vägglössen varken blivit fler eller färre. Däremot menar hon att vi blivit mer uppmärksamma och förstår allvaret i att de kan sprida sig mellan lägenheter. För att upptäcka dem finns det numer specialutbildade hundar.

– För mig tar det upp till fyrtio minuter att undersöka om det finns vägglöss i ett rum, för mina hundar tar det max två minuter.

Den som drabbas av vägglöss har en skyldighet att anmäla det till sin hyresvärd, bostadsrättsförening eller sitt försäkringsbolag.

– Folk tycker att det är pinsamt och jobbigt att säga att man fått vägglöss. Men de förekommer på de finaste ställena liksom de allra sunkigaste. Det har inget att göra med hygien eller livsstil, det kan drabba alla, säger Mona Ghalayiani.

Saneringen görs av skadedjurstekniker och sker med både värmebehandling och kisel.

GERD ERIKSSON

VETENSKAPENS HUS

Vetenskapens Hus satsar i Kista

STUDIER Vetenskapens Hus öppnar en filial i Kista för att göra naturvetenskap, teknik och matematik mer tillgängligt för barn och unga i Järvaområdet.

Verksamheten riktar sig till elever årskurs 4–9 och gymnasiet. Det blir första gången som Vetenskapens Hus etablerar sig utanför universitetsområdet.

– Vi hoppas att den nya verksamheten ska inspirera, väcka intresse och nyfikenhet samt ge mersmak. Ett besök på Vetenskapens Hus i Kista kan bli början på en lång kunskapsresa – kanske hela vägen till studier vid KTH, säger Mikael Lindström, prorektor vid KTH.

Vetenskapens Hus drivs av KTH och Stockholms universitet i samarbete med Stockholms stad.

MARIA HAGSTRÖM

49

procent ångrar, enligt Fonus, något de aldrig uttryckte till en nära anhörig innan personen gick bort. Vanligast är att man inte frågat mer om personens liv, var femte önskar att de uttryckt sina känslor bättre och fem procent att de sagt förlåt eller bett om ursäkt för något.

ISTOCKPHOTO

★
YES! LIVE!

★
SWEDEN YOU WILL NOT WANT TO MISS THIS!

★
**FOO
FIGHTERS**

★ *And* ★

ROYEL OTIS

**OTOBOKE
BEAVER**

TAKE COVER TOUR 2026

★ 12 JUNI
STOCKHOLM ★
STRAWBERRY ARENA

BILJETTER VIA LIVENATION.SE

LIVE NATION®

VAR VINTERTULLSTORGET NÄR 17.11-17.27

BAKOM LAMELLGARDINERNA

på bokförlingsfirman med tre fönster med utsikt mot torget, en ensam kvinna bakom en datorskärm. Det är femton träd på torget, sex i den yttre mindre gatstensbeläggningen, sedan en gångväg runt torget av kvadratiska cementplattor, sju i bredd, själva torget är belagt med mindre gatsten.

För årstiden är träden kompletterade med en julgran mitt på torget.

Åtta bänkar utställda runt torget, i varje hörn i par om två med någon meters mellanrum. Framför ett av bänkparen ett konstverk, "Vinterfågel", av Göran Lange, rest 1992. Femvåningshus. Burspråk. Balkonger. Portaler in mot innergårdar. Utanför gymmet en parkeringsplats för elscootrar målad i gatan längs med några av gymmets fönster. En man och en kvinna på varsin träningscykel bredvid varandra. På fönstret intill: "Bli medlem & börja träna direkt" med pil till en QR-kod på rutan. Gymmet är öppet 05.00-23.00. Den gula brevlådan till höger om dörren töms 13.00 varje vardag. Bredvid valvet märkt "Gångtunnel till Vintertullstorget 30-56" en blå skylt: Taxistopp.

Grind intill märkt Grannsamverkan.

En kvinna i grå kappa och stickad mössa stannar till i hörnet Barnängs Tvärgränd

och skalar en apelsin och kastar sedan skalet i papperskorgen på hörnet, låter en lastbil passera, går sedan över gatan och in på Coop.

I ett fönster på tredje våningen tänds en ljusstake.

EN VIT BIL stannar till, släpper över en dam med liten hund på väg mot torget – hunden springer rakt mot granen i ett sådant där koppel på rulle som förlängs.

"Hunden springer rakt mot granen i ett sådant där koppel på rulle som förlängs."

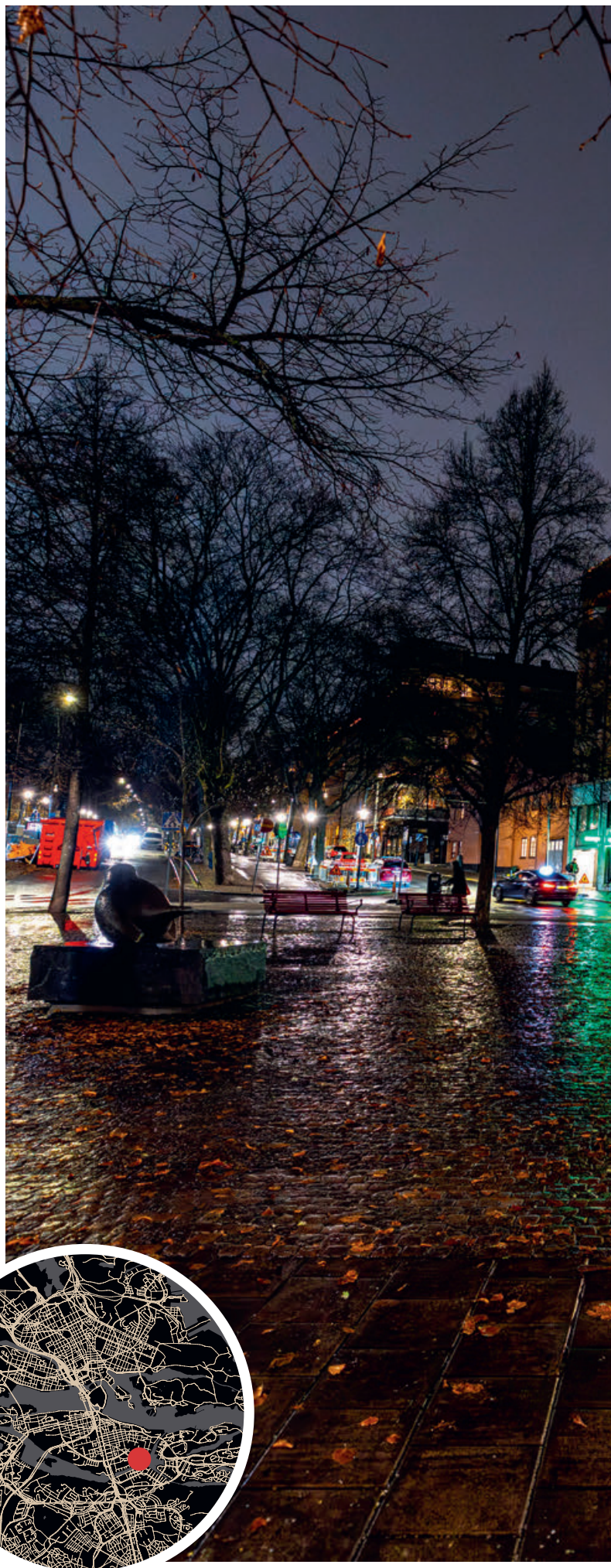
Utanför Coop blir två unga pojkar i högstadiesåld stående precis mellan dörrarna, en av dem har bara en blå collegetröja på sig och regnet har precis börjat öka i styrka. De står en kort stund och samlar sig, småpratar lite, går sedan

snabbt efter varandra gatan ner och efter bara en kort bit börjar de springa.

Ljuset släcks inne på bokförlingsfirman. Dörren öppnas och tre kvinnor kliver ut. De blir stående precis vid dörren medan en av dem läser. Sedan faller en av dem upp ett paraply, en tänder en cigarett och en drar upp dragkedjan på kappan. De säger hej då, går sedan åt tre olika håll – en rakt fram över torget, en går gatan bort till höger och en går gatan bort till vänster mot busshållplatsen.

TEXT **ULF STOLT**

FOTO **MAGNUS SANDBERG**

SHANTI RONEY, SKÅDESPELARE:

”Det är publiken som blir motspelaren”

Shanti Roney är alla jävla karlar. I alla fall alla de som figurerar i Andrej Waldens roman ”Jävla Karlar”, som nu sätts upp som tvåtimmars monolog på Scalateatern.

TEXT **ULF STOLT** FOTO **IZA BOËTHIUS**

DE SENASTE VECKORNA – vi talas vid i mitten av december – har Shanti Roney spenderat de flesta av sina arbetsdagar i källaren på Scalateatern med regissören och manusförfattaren Eva Dahlman och en scripta, samt en tämligen dräktig manusbunt i handen.

Och i små steg försökt komma underfund med hur hans ska gestalta monologen ”Jävla Karlar”.

Han har haft texten de arbetar med för läsning sedan slutet av sommaren.

Han hade inte läst Andrej Waldens roman innan – det gjorde han när han tillfrågades om rollen, innan han tackade ja.

– Nu jobbar vi med små bitar, kanske tio-femton sidor om dan. En akt i veckan. Första akten sitter ganska bra textmässigt nu – jag improviserar resten, men vi har ju en sufflör om jag måste ta text.

För det är mycket text att lära in, föreställning ska bli två timmar lång, med paus. Han har aldrig gjort en sådan här monologföreställning tidigare, ensam

på scenen hela tiden.

– Jag har ju gjort monologer i pjäser, som nu när jag spelar Claudius i ”Hamlet” på Elverket så har jag monologer rakt ut mot publiken.

Men den här mängden text har han aldrig tidigare behövt lära sig utantill inför någon roll.

– Det gäller att hitta... att bli fri – jag vill inte använda huvet för mycket när jag jobbar på scenen. Än så länge jobbar jag för mycket med huvet, men det släpper när jag blir säkrare textmässigt.

– Det är så snabba klipp från en situation till en annan, nästan som filmklipp. Det går från lågmält och sorgligt till att nästa sekund va jätteglat, de brotten måste jag göra själv i huvet. Oftast är det ju så att du lämnar en scen och kommer in två scener senare i ett annat läge.

SHANTI RONEY

Född: 24 november 1970.

Gör: Skådespelare. Tillhör Dramatens fasta ensemble. Medverkat i en mängd film- och tv-produktioner.

Aktuellt: Gör monologen "Jävla Karlar" på Scalateatern. Premiär 22 januari.

Han skrattar till och konstaterar att "skådespelare måste ju va det yrke i världen som lär sig mest text utantill".

– Det här är ju små berättelser i berättelsen, när jag börjar få mer grepp om vad den stora berättelsen handlar om, då börjar mer av texten att fastna.

DEN ENDA MOTSPELAREN han har egentligen är publiken. Vilket gör det hela lite speciellt – hur mycket ska iscensättas av det som ska visas upp, och hur mycket "kör man bara rakt ut"?

– Det är ju en massa karaktärer, så där letar vi fortfarande efter berättarstilen för att visa det.

De beståndsdelar som föreställningen "Jävla Karlar" består av är texten, en ganska minimal scenografi, och sedan skåde-

spelaren. Så vad Shanti Roney har att jobba med är röst och rörelser, manér och kläder.

– Ibland kan det handla om nåt fysiskt – en karaktär som alltid röker, till exempel. Ibland måste man ju göra det lite röstmässigt också.

– Manus är skrivet som korta dialoger och sen mycket berättande, så det går inte heller att vifta lite och byta hatt och kläder eller springa mellan två punkter. Samtidigt – om jag bara står rakt fram och det är två personer som talar, jag måste göra det begripligt för publiken...

Det ska heller inte störa, eller ta bort, för mycket av publikens egen fantasi rörande personerna i boken om det blir för karaktärs-mässigt, men det måste ändå bevaras en viss igenkänning från boken.

Shanti Roney och Ola Rapace i *Tillsammans* från 2000.

TILLSAMMANS OCH TUSENBRÖDER

■ Shanti Roney växte upp i ett kollektiv i Skåne, inte helt olik kollektivet i Lukas Moodysons film *Tillsammans*, där han spelar textilkonstnären Klas – den ena av två som sedan bor kvar i kollektiv i filmen *Tillsammans 99*. Då med ny vävstol.

■ I *Tusenbröder* spelar han Hoffas barndomskompis Niklas, som undviker att åka fast när han skjuter sig i containern där de gömmer sig innan polisen tar dem. Det är för de här båda rollerna Shanti Roney oftast blir igenkänd av människor på gatan.

Han jämför med de kanske tio scener han har, en del av dem monologer, i uppsättningen av "Hamlet".

– Nu är det kanske hundra scener som jag måste hitta någon form på. Och hålla upp energin så det blir en iscensättning, inte någon form av ljudboksuppläsning på scen.

Processen de befinner sig i nu är något av det som Shanti Roney uppskattar mest med teatern – letandet efter kärnan i det som ska bli. Och den frihet att prova sig fram som finns i det.

Det håller också på att göras film av "Jävla Karlar". Han jämför med hur de kan göra på teatern, i relation till hur de inte kan göra på film, som ju kräver mer konkreta scener.

– På teatern kan man leka mer, bara det att jag är femtiofem år gammal men ska spela att jag är sju år i början. Det funkar på tea-

"Just nu känns det märkligt att va själv hela tiden."

tern, men det skulle inte funka på film. Det finns en frihet i teatern – jag tror att hans text kan komma fram fint på en teaterscen. Han har ett språk som funkar väldigt bra att tala.

DET SHANTI RONEY fastnat för med texten är att berättelsen utgår från pojkens perspektiv. Att han liksom kastas runt i tillvaron och det som händer, utan att döma, han får liksom bara åka med i det som sker i vuxenvärlden runt omkring honom.

– Det gör det fint på något sätt, då lägger man det mer i publikens sätt att tolka och döma. Det är hans verklighet, han vet ingen annan, han grubblar ju om det är rätt eller fel, och känner saker, men det är ganska konkret. Som en loggbok över det som sker.

Är det en fördel för dig, öppnar det upp möjligheter för dig?

– Det svåra är att inte värdera

det som händer. Jag tror inte att bokens författare haft för avsikt att döma de här personerna. Med nästan alla personer visas goda och mindre goda sidor. Även han själv. Han är inget offer på det sättet. Men när man utifrån ser vad han utsätts för så förstår man ju att det är ett barn som utsätts för något väldigt fel.

Hur är det att göra detta ensam på scenen?

– Just nu känns det märkligt att va själv hela tiden, annars när man spelar hämtar man ju alltid från den andre och svarar utifrån vad den andre gör. Här måste jag skapa allting själv.

– Det kan också skapa en speciell frihet att inte behöva förhålla sig till andra. Det är en utmaning, väldigt spännande. Tror också det kan uppstå en speciell kontakt med publiken – jag har ju ett direkt tilltal dit, det är publiken som blir motspelaren. ■

Wijkman, Mohed, Iljanen och jag

NYÅRSDAGEN 2049. Östra Södermalm.

Det var Wijkman, Mohed, Iljanen och jag. Vi låg på mage bredvid varandra på några sandsäckar i snön mellan två av de gamla torpen utmed Skånegatan och spanade upp mot korsningen Borgmästargatan, där en samling råttor just höll på att sätta i sig vickning i form av kadavret efter en vildhund.

Det satt två skator på kåpan till en gatlykta i backen bredvid dem, väntande på sin tur – de flög korta rundor över bespisningen, sedan tillbaka till gatlyktan, kraxade och kved.

Alla får vänta på sitt.

Den här mörka årstiden har sedan länge stulit alla skuggor och gömslen, alla dagar i färgsättning, så vi har dämpat våra bleka ansikten med svarta från kolen i kaminen. Dagarna lunkar in i varandra, krevaderna tonar in och ut, kulsprutemattret, larmen, röken och skriken.

Ibland är dagarna för tysta. Ibland bankar ljuden ens hjärna i strimlor

När vi samlas varje morgon med ryggen mot väggen till Sofia kyrka och tar oss an nästa dag, är det alltid som att börja om från noll. Fast ingen av oss längre minns vad noll är.

Vi är partisaner. Vi håller vår käft, smörjer våra slutstycken och polerar pipskåror rena, den som lever får se vilka vi var, vad vi gjorde och varför.

Igår hängde de fyra motståndsmän – två av dem från Westermalsbrigaden, jag kände en av dem flyktigt – i galgen på Odenplan, flera tusen var där och såg på, det var tydligen fältmarskalk Milikovski själv som slagit knutarna på repen.

Iljanen riktar kikaren åt andra hållet och reser sig sakta upp på armbågarna.

– Ska vi reka nåt kvarter i den riktningen?

Mohed hostar till, reser sig sakta upp med stöd av kolven på sin gamla k-pist, och nickar i riktning mot Klippgatan.

**ULF
STOLT**

Chefredaktör
och ansvarig utgivare

"Vickning i form
av kadavret
efter en vild-
hund."

– Tar vi oss ner trapporna mittemot sjukhuset kan vi se vattnet, hela inloppet. Och har det kommit nåt under natten så lär de lägga till där nere och då vet vi.

Wijkman nickar sakta.

– Men vi måste va jävligt försiktiga.

VISLÄNTRAR UPP mot öppningen i barrikaden vid Klefbeck's backe och börjar vår rekognosering därifrån. Wijkman går som vanligt point, kommunicerar enbart via handssignaler bakåt. Mohed går sist, håller flanken ren. Vi tar oss fram utmed fasaderna på Klippgatans västra sida, sakta, med osäkrade vapen.

I parken nedanför trapporna står den gamla gungställningen kvar. Allt annat borta, träden kapade till ved för länge sedan. Vi delar på oss, följer parkens yttre gräns och fasaderna och strålar samman igen där trapporna fortsätter.

Iljanen pekar med gevärspipan på en skylt på ena fasaden. "Vem var han?". "Vem?". "Stig Claesson, han som parken är döpt efter". Wijkman tar av mössan, drar handen genom håret. "Han var författare. Konstnär. Växte upp i krokarna här". "Vad skrev han om?". "Ja... allt möjligt. Och om såna som oss". "Partisaner?". "Det med. Men såna som oss.

Vanliga. Myror i stacken. Som pladdrar på med sitt och gör sina dagar och får det lilla i orden att räcka till". "Hur menar du?". "Precis det. Att de är som vi, som bär sin uppgift med sitt eget mörker och låter omvärlden stanna en bit ifrån, som traskar på med sitt och håller konversationen flytande, livet får stampa på, liksom. Så som det råkar bli".

Iljanen rycker på axlarna, ser ut att kanske inte riktigt förstå. Wijkman sätter på sin mössa igen. Vi tar trapporna ner. Det är tyst. För tyst.

Någon tycks ha glömt kvar en smideslykta med ett stearinljus i på refugen nere på Folkungagatan. ■

DÖDEN

Nu har tre av mina vänner dött. Okej, vi lever kanske inte Svenssonliv men vi gör vårt bästa. Nu ska jag inte vara så naiv, göra det jag tänkt plus mycket annat. Jag är så stressad likt förbannat fast jag inte behöver. Jag borde ta det lugnare, jag har inte bråttom att göra saker och ting. Men ibland är det folk runt omkring, då pratar vi faktiskt om inget speciellt, bara kallprat, och då går tiden, fast jag skulle göra annat typ handla viktiga prylar till mitt hem. Men just nu ska jag ut och sälja tidningar, får se om jag träffar folk som jag känner.

Dom är så snälla mina stamisar, dom sviker aldrig mig. Som Agneta och Johan som bor ganska nära där jag står, dom köper alltid av mig.

Lena Freij

MIN APTIT PÅ LIVET

Ända sen jag var född, har jag haft en omättlig aptit på livet. Nyfiken och oroligt flackande hit och dit. Ena stunden är jag i New York, modernt och högteknologiskt och i nästa stund så har jag landat i världens "ände", vid foten av bergskedjan Himalayas.

Fyra tusen meter över havet. 38 grader varmt på dagen och den sjunker till nollgradigt på natten, redan klockan åtta är det becksvalt. Det finns nämligen inte någon ström i min by. Jag bor med kulturattachéen och hans familj i byn Leh Ladakh. Ett bud-distiskt område som även kallas "Lilla Tibet". När jag klev av planet efter störtdykning då Leh har en av världens kortaste landningsbanor så slog det mig hur tyst och skönt det var. Inga stressade som pratar oavbrutet och mobil-signaler som ljuder hela tiden. Jag hade varit upp i centrala byn och köpt en lammxaxel som jag just

fick bära hem på axeln. Det var redan mörkt och lite kusligt men då dyker min gamla munk upp, han är över hundra år och hans radband ser gammalt och väl använt ut. Vi hälsar och sen följer han mig till huset.

Natthimlen som lyser upp är fantastiskt vacker, som svart sammet och tusentals diamanter. Jag såg nog två stjärnfall i veckan. Vi samlas i köket, trampade jordgolv och en stor utsmyckad spis som pryder köket, vi samlas alla runt spisen och alla tar itu med maten. Jag hackar köttet, mormor krossar svartpeppar, morbror sköter spisen som är en otroligt vacker eldstad utsmyckad med röda koraller och blå turkoser. En jättegröta med olika lager där man lägger degknyten som mamman i huset ansvarar för. Vi umgås och jag berättar för dom fyra flickorna, som är mellan sex och tolv år, att där jag bor har vi rinnande vatten. Rinchen frågar: "Var får ni maten ifrån?". Där uppe i bergen finns inga Supermarkets och ej heller några sanitära omständigheter. Vi sitter alla ganska tätt för att det blir kallt under natten. Vi skall äta "momo" som är en tibetansk nationalrätt. Den ångas några timmar och gott blev det.

Bitte

FUCK CYKEL

Salt trögt blod i munnen och fläskläppen börjar direkt ta form och dunkar varmt, benet kom i kläm.

Rör lite på underkäken och sluddrar att det gick bra, till förbipasserande som stannat till.

Konstaterar att det återigen är samma cykel inblandad när jag gör mig illa.

Fuck cykel, fuck aggressiva cykel.

LO

ETT MINNE SOM SITTER

Jag tyckte det var kusligt. Ronny sa "ligg på min arm, ingen fara Lena". På morgonen sa han att jag somnat snabbt. Vi kröp ut från tältet, ner och tvättade ansiktena. Det var kallt. Vi tog varsin ryggsäck med oss, gick till tunnelbanan och åkte till stan. Vi hade ett gäng tidningar som tur va! Det räddade verkligheten oss. Det blev en ny dag bland gator och torg, det var nostalgiskt med min fina Ronny. Ett minne som sitter, fast den 18 maj 2025 är det fyra år sen han gick bort. Usch onda tanke. Men livet går vidare.

Lena Freij

Illustration: Lena Freij

Illustration: LO

DOM

*Vi e du o jag.
Ni e han och hon.
Dom andra är absolut ingenting att bry sig om.
Dom ställer till bråk, elände och mycket mer.
Nackdelen är att dom blir bara flera.*

Lena Freij

Illustration av **Henrik Landvik**

Text **Maria Hagström** Foto **Johan Bergmark**

"METADON ÄR EN MEDICIN SOM FÅR MIG ATT FUNGERA. OCH EN KEMISK FOTBOJA"

I Huvudsta minns Situation Sthlm-säljaren **Tomas Liljebrink** en tid i livet som var bra. Gatorna där han åkte skateboard, tunnlarna under marken – men också pappan som försvann. I dag försöker han få ordning på sitt iv och finnas där för sin dotter.

Det är som en kemisk fotboja. Att behöva åka till Sankt Göran varje vardag.

– Men det får mig också att fungera, säger Tomas Liljebrink när han kliver in i hissen i den höga tegelbyggnaden på sjukhusområdet.

Han torkar bort svettpärlor i pannan.

– Det är abstinensen, ursäktar han sig.

På plan 2 tar han en nummerlapp. Det är några före, men det går som på löpande band.

– Nummer 44, ropar snart en sjuksköterska som sticker ut huvudet genom en dörröppning.

Han går in i ett litet rum med en stor lucka. Där bakom står personal från "teamet" som hejar, byter några ord och ger honom en liten plastflaska.

– 80 milligram. Det är individuellt, förklarar han innan han dricker upp sitt dagliga metadon. Sedan slänger han flaskan i papperskorgen, där en hög med andra redan ligger.

Abstinensen släpper lite nästan direkt. Om en halvtimme-timme kommer han vara mer i balans.

– Det är skönt att jag har metadonet nu, men det är också den där fotbojan, säger han efteråt. Allting kretsar kring det här att få "metta". Om nån skulle säga: "Tomas, ska vi dra på en resa", då skulle jag behöva kolla med teamet och förmodligen inte få godkänt att ta med mig metadon. Man blir låst.

Han saknar friheten, möjligheten att kunna resa, som han hade när han var yngre.

– När jag slutade gymnasiet hade jag en idé om att inte fastna nånstans eller vara bunden. Jag skulle inte bo på samma ställe längre än två år. Skulle uppleva olika kulturer och jobba med olika saker. Jag gjorde såna grejer då.

Som att läsa spanska i Malaga, plugga och packa "pasties" i Birmingham och dra själv till Indien.

– Mamma sa: "Vad du än gör, åk inte till Kashmir". Nej, självfallet. Det första jag gjorde var att skicka henne ett vykort från Kashmir.

Han skrattar åt minnet. Sedan berättar han att läkaren precis börjat ge honom ledigt på helger – släppt lite på kravet att alltid inta medicin under övervakning.

– Så det finns en framtid och ett hopp. Kanske kan jag åka till Hälsingland med min dotter och fira jul där. Om jag får ledigt. Så att jag kan vara en bättre pappa.

Vi åker vidare till Huvudsta för en nostalgipromenad. Han gör en sådan då och då, men det var många år sedan han stod utanför Krysshammarvägen 16.

– Jag är uppvuxen här, så jag tänkte att vi kunde starta där det började.

På sjätte våningen i fastigheten med inglasade balkonger bodde han med sin mamma och syster.

"När jag slutade gymnasiet hade jag en idé om att inte fastna nånstans eller vara bunden. Jag skulle inte bo på samma ställe längre än två år."

– Jag hade en fin barndom här i Huvudsta. Det var en tid i livet som var bra.

Han visar gångbanan där han gjorde sin värsta vurpa på BMX-cykeln, macken där de snattade godis, pulkabacken och skogen där de byggde kojor.

– Det var ett fantastiskt ställe att växa upp på. Mycket natur och man kunde rulla hela vägen ner till Huvudsta-badet. Jag levde dagarna på min skateboard och cykel. Det var en frihet att ta sig fram lite hur som helst.

På sin BMX cyklade han ibland med vänner till Sundbyberg där det fanns en container med icke godkända läskburkar.

– Vi satte oss i containern och drack läsk. Sen tog vi så många burkar vi orkade, cyklade tillbaka till Huvudsta centrum, pantade dem och köpte godis eller spelade arkadspel för pengarna.

Inte långt från Krysshammarvägen ligger fältet där Tomas Liljebrink en gång kom upp ur marken. Han var runt tio år då, när han och några kompisar hade tagit sig ner i tunnelbanetunneln.

– Vi hoppade ner på spåret och gick en bit in. Där fanns en dörr. Innanför låg ett skyddsrum – en stor sal med vattenrör längs väggarna.

De undersökte alla vrår och hittade brandyxor som de snodde med sig. När de skulle ta sig upp igen gick de genom en mörk gång.

– Vi hade inga tändare eller ficklampor. Det var kolsvart och lite läskigt. Till slut såg vi ett ljus och plast som hängde för. Genom en dörr kom vi ut här, säger han och ser ut över fältet och skogen intill där de högg ner ett träd för att prova yxorna, innan de gömde dem.

Kort därefter stoppades de av polisen.

– De frågade om vi varit nere i skyddsrummet. Vi nekade. De varnade oss, sa att man kunde komma ner ►►►

Tomas Liljebrink

■ **Född: 1978** på Karolinska Universitetssjukhuset Solna.

■ **Bor: I en före detta Bostad Först-lägenhet i Fisksätra.**

■ **Gör: Säljer Situation Sthlm i Solna centrum. Skriver också texter på sidorna "Med egna ord" i tidningen Medverkade med texter i boken Med egna ord som gavs ut tillsammans med #329.**

Birmingham

■ Tomas Liljebrink ville studera glasblåsning och försökte i fem år komma in på Orrefors utbildning. Men han kom in på en glasblåsarskola i Birmingham.

■ Han flyttade dit med sin dåvarande tjej, som kom därför, men fick hoppa av utbildningen när CSN sa nej till studiestöd.

■ I stället pluggade han engelska och ockuperade en lägenhet, som glasblåsarskolan hade, tills han fick CSN och jobb på en fabrik med att packa pasties.

till tunnelbanan och att det fanns farliga ledningar.

Han berättade inte att de redan varit där. Och att det inte var första gången. Det blev inte heller den sista.

– Under själva perrongen fanns ett hålrum, om man lyfte en metallplatta. Där har jag sovit några gånger när jag var hemlös. Det var inte kul. Men jag visste ju var man kunde ta sig in, för om man är uppvuxen här så var man uppenbarligen nere i tunneln om man heter Tomas Liljebrink. Jag har dragits till sånt.

Det var aldrig rummen i sig – det var kicken.

– I dag skulle jag nog må bra av lite mer adrenalin i mitt liv. Om jag hoppade fallskärm eller höll på med någon extremsport till exempel. Jag tycker det är kul när det är döds kittlande.

Han har hoppat fallskärm en gång. Gick en kurs, tränade uthopp en hel helg och pluggade felsekscenarier.

– Det kändes helt sjukt när man stod i svetsoverall och svarvglasögon och skulle hoppa ut. När jag väl såg planet försvinna och jag föll rakt ner började jag kravla i ren panik. Inte förrän automatlinan drog i väg och skärmen började veckla ut sig släppte paniken. Den adrenalinskjutsen som det där gav... jag levde på den i några dar.

Han minns också en annan sorts flygning.

– När jag var barn hyrde farsan ett flygplan med pilot ute på Bromma flygplats och flög mig runt Stockholm.

Vi har åkt vidare till Solna Centrum, där han säljer Situation Sthlm. Runtom drar människor förbi med kassar, det är julpyntat i gallerian, någon säger igenkännande hej till honom. Det var här pappan bodde efter att föräldrarna skilde sig när han gick i förskolan. Han var hos honom vissa helger.

– Han var en bra pappa. Han hjälpte mig samla fotbolls-

”Pappa var ute och gjorde pilbågar med mig, för det tyckte han att man måste kunna – ifall det går åt helvete.”

På sjätte våningen på Krysshämarvägen bodde Tomas Liljebrink som barn. Han minns Huvudsta som ett fantastiskt område att växa upp i – en bra tid i livet.

bilder och var ute och gjorde pilbågar med mig, för det tyckte han att man måste kunna – ifall det går åt helvete, säger han.

– Farsan tyckte alltid att jag skulle ha det värsta. När andra hade knallpulverpistol, då köpte han en startpistol till mig. Jag sprang runt i skogen med den där startpistolen när jag var sju-åtta år. Han var lite speciell, min far.

Allt förändrades en dag när han var tio år. Pappan skulle hämta honom, men dök aldrig upp. Det skulle dröja tre år innan de fick kontakt igen.

– Han hörde inte av sig. Jag visste inte var han var eller vad han gjorde, om han levde eller inte. Det var en sorg. Jag förstod att det hade med alkohol och droger att göra, men jag hade inget minne av att han nånsin varit full och högljudd eller elak.

När han var tretton år fick han en adress. Farmodern hade letat reda på var pappan senast var folkbokförd. Han åkte dit och ringde på. Via porttelefonen fick han veta att pappan aldrig hade bott där, men han hänvisades vidare till ett ställe i Flemingsberg.

– Jag trodde att jag skulle komma till hans lägenhet, men det var ett industriområde där vägen och gatlysen slutade. Det började kännas att det här inte var de bästa kvarteren.

Där fanns några Attefallshus och i en av stugorna lyste det. Han knackade på.

– Där satt åtta rikspundare: ”Vad fan gör grabben här?”, undrade de.

Pappan bodde inte där heller, men ett par hundra meter bort. Till slut fann han honom i ett tält i skogen.

– Han var rätt nedgången. Det var ganska chockartat att ses, för oss båda. Men det var ändå skönt, för då visste jag att han levde, hur han levde, var han fanns. Fick svar på de frågorna.

Pappan visade att han hade en eld, pasta och tonfisk – han klarade sig. Han såg också att där fanns en pistol. Den smugglade han med sig när han gick därifrån.

– Jag tyckte inte att han skulle ha den.

Det skulle ta tid innan relationen hittade en form igen. Men den gjorde det. Ett år senare fick han ett brev.

– Farsans tält hade brunnit och då hade han väl gett upp och gått till soc och fått åka på avgiftning.

Pappan fick senare en lägenhet i Bredäng, jobb på Nostaligipalatset och betalade av sina skulder. De fick en bra relation igen.

Vad känner du inför att han inte fanns där under några år?

– Han frågade om jag hade behov av att prata om det. Jag kände inte att jag hade det, utan jag förstod ändå varför. Jag såg det i ett annat ljus då.

Som vuxen bodde han ibland hos pappan i Bredäng och på söndagar brukade de sälja prylar tillsammans på Hötorget's loppis.

– Det var roligt. Det kom konstiga människor som samlade på allt möjligt. Vykort, LP-skivor, Märklintåg.

De fick några bra år. Men 2010 ringde pappan och ”var heldillig”. Tomas Liljebrink och hans syster fick till slut med honom till sjukhuset.

– Det visade sig att han hade åtta tumörer bara i levern och även lymfkörtlarna. Han var mer cancer än ►►

I dag försöker Tomas Liljebrink få ordning på livet efter ett långt återfall. Han tycker att han har kommit en bra bit, med tanke på var han kommer ifrån.

”Som vuxen kan jag förstå honom också. När han fastnade på en massa knark, då tycker jag att det är sunt att hålla sig borta från ungar.”

människa. Han var död på mindre än en vecka. Det var sorgligt. Men han slutade ändå livet på plus.

Tomas Liljebrink säger att om han ska göra en psykologanalys av sig själv, så har nog pappans försvinnande och beroende bidragit till att han själv började använda droger. Och så var det den där skoluppgiften i samhällsskunkap på högstadiet – att redovisa om cannabis.

Det enda han hade att utgå från var Socialstyrelsens ”Haschboken”. Han upplevde den som ensidig.

– Vi skulle ju tänka kritiskt. Jag tyckte inte jag kunde det om jag inte hade provat cannabis. Det var ju inte så bra. Men just då tyckte jag att det varken var bra eller dåligt.

Familjen hade flyttat till Delsbo i Hälsingland och han hade svårt att passa in. Han upplevde Delsbo som segregerat och att han hade tre val: hänga med raggarna, med dem som sportade eller med ”gröna vågarna”. Det blev det sista.

– Folk gillade inte stockholmarna så mycket. Det blev att jag hängde med andra utflyttade stockholmarna, som rökte cannabis. Deras föräldrar hade kommit dit och byggt Waldorfskolor, bodde i kollektiv och sålde chapati på Delsbo-stämman.

Han hittade sin ”klick”, men trivdes aldrig riktigt i Delsbo. När han var sexton år flyttade han hemifrån för att gå gymnasiet i Hudiksvall, med fokus på drama, film och teater.

– Jag hade också skapande musik som inriktning. Jag har alltid gillat musik och att skriva. Jag har suttit med gitarren och fått till nån slinga och skrivit text till, säger han och berättar att han blev bra på att rimma som ►►

Runt hörnet från metadonkliniken ligger blåljusingången till psykiatriakuten. Tomas Liljebrink tar en cigg efter sin dagliga dos medicin, som både får honom att fungera och känna sig låst.

barn efter att mamman "tvingade" honom att alltid skriva rim till julklappar och presenter, men intresset för hiphop har också bidragit.

– Ibland tar jag gitarren och ibland tar jag en penna, nu för tiden delvis för att få ur mig nån skit.

Han skriver regelbundet texter i Situation Sthlm och medverkar i boken *Hemlös med egna ord*. Han har alltid papper och penna med sig, skriver på bussar och tunnelbanan. Lurarna är också alltid med. För tillfället lyssnar han mest på instrumentala spår av Beastie Boys.

Det var mamman som fick honom att börja spela instrument. Först piano och sedan gitarr.

– Det ska man kunna, tyckte hon. Mamma tyckte

"Jag klappar mig lite på axeln ändå. Det börjar gå åt rätt håll igen."

också att det är bra att kunna dansa när man blir vuxen och anmälde mig till dansskola. Det tyckte inte jag, det var ju pinsamt. Jag som hade retat killen som steppade.

– Hon tvingade mig till det, min kära mor, jag älskar henne jättemycket. Det känns som att hon ville förbereda mig inför ett liv man skulle kunna ha sen.

I en källarlokal i Pampas lärde han sig hambo, schottis och foxtrott. Det var inte dansen i sig som var felet, det var ganska kul ändå, men han ville inte bli känd som den som dansade.

– Det tittades inte på med blida ögon. Jag bad mamma att inte säga till nån vart vi skulle de dagarna. Det fick inte komma ut.

Var det någon som fick reda på det?

– Jag höll det hemligt, ända fram till nu. Du är den första jag berättar det för. Så nu kommer min stora hemlighet ut - att jag på mellanstadiet kunde dansa hambo.

I dag bor fortfarande mamman, hans syster och bror i Hälsingland.

– Jag är den enda som håller till i Stockholm. Men jag har min dotter här. Jag vill ha nära till henne.

Den nu tioåriga dottern bor hos sin mormor och morfar. Det har hon gjort sedan föräldrarnas återfall i heroinbruk. För honom var det här fyra år efter att han blivit ren. Han hade metadonbehandling och försökte få jobb, men behövde hämta sin medicin varje dag tidigast klockan nio – svårt att kombinera med vanliga arbetstider.

– Jag skaffade tre jobb på ett år. När jag fick det första och bad teamet om att få hämta metadon på apotek sa de: Vi får se om tre månader. Jag kunde inte ta det jobbet.

Tre månader gick och han fick ett nytt jobb. Då sa läkaren att de inte gjorde några nya ändringar innan jul. Han fick säga upp det jobbet också.

– Då tog jag ett återfall men ställde mig upp ganska snabbt. Okej, tre månader till då. Jag fick ett nytt jobb, men också då blev det nej från läkaren och då brakade det åt helvete. Allt kändes hopplöst. Då flög ju mitt ex och barnet. Det var inte roligt.

Han har en bra relation med dotterns mormor och morfar och har försökt träffa dottern regelbundet genom åren.

– Det var så sorgligt när hon var mindre, när jag skulle

gå kunde hon säga: "jag kan följa med, jag kan bo i din ryggsäck". Sånt är hjärtskärande.

I dag har han ett förstahandskontrakt, en lägenhet som han fick genom Stadsmissionens Bostad först.

– Men det är inte för hennes bästa att bo hos mig där nu. Dels att hon bott så länge hos dem och jag har nyligen haft ett långt återfall och precis börjat metadonbehandlingen igen. Men jag vill att hon ska veta att hon är välkommen där.

Nu ses de oftast på helger. Under återfallet blev det inte lika ofta.

– Då har jag försökt träffa henne ibland, men inte vara påverkad. Det är svårt när man går på heroin, man kan inte vara helt utan nåt i kroppen heller, för då blir man för sjuk. Det var en balans. Jag gillade inte att göra så. Nu, med metadon, är det lättare att ses.

Under åren har Tomas Liljebrink varit med om många situationer med allvarliga risker.

– Jag har bara haft en överdos själv, då tror jag att det var fentanyl i heroinet. Men jag har säkert gjort trettio hjärt- och lungräddningar på andra medan jag ringt ambulans.

Senast var förra veckan. En person han känner hade tagit heroin, tabletter och druckit alkohol.

– Jag märkte att han började drifva bort.

Han gjorde smärtstimulering, gav honom en lavett. När han inte fick någon reaktion gav han honom naloxon – ett läkemedel som kan häva opioidöverdoser som han tidigare

hade fått från sprututbytet.

– Jag gav en dos. Ingen reaktion. Jag gav en till. Man måste börja blåsa ganska snabbt, annars blir det syrebrist.

Mannen kvicknade till slut till och ambulansen anlände. – Och så kommer ju polisen vid överdoser. Det är därför folk är rädda för att ringa 112.

Han säger att han försöker få ordning på sig själv nu.

– Och få veta hur hinderbanan jag måste ta mig igenom ser ut. Sverige går inte snabbt, med alla myndigheter och handläggningstider. Det snurrar sakta de här kvarnarna.

Hur långt har du kommit med att få ordning på det du vill?

– Man får ju se var man kommer ifrån också. Då tycker jag att jag kommit en bra bit. I dag vill jag ha medicin för att kunna fungera, för att kunna göra nånting bra. Kanske blir jag aldrig medicinfri, men jag ska ge fan i att skjuta i mig heroin. Om jag då dricker nån öl och röker lite cannabis, det borde folk jubla över, med min historik. Jag tar så lite som möjligt, så snällt som möjligt. Jag klappar mig lite på axeln ändå. Det börjar gå åt rätt håll igen.

Om han blickar in i framtiden finns det mycket han önskar göra. Han har en dröm om att bygga en husbåt. Kanske kan den ligga vid Pampas Marina. Och om han någon gång skulle ha möjlighet att köpa en bostadsrätt, då ska den ligga i Solna.

– Jag är född här, jag tänker att jag ska begravas här en dag också. Familjen ligger på Solna kyrkogård. Jag tänkte att jag ska avsluta mina dagar där, som aska. Solna är fortfarande hemma för mig. ■

Andra jobb

■ **Tomas Liljebrink** har haft många olika jobb: skottat tak, målat, restaurerat K-märkta hus i Lindholmen och gjort uppdrag för Skyddsvärnets Blixtjobb.

■ Han har även jobbat på ett boende för människor med intellektuell funktionsnedsättning. På nätterna var han "krampvakt" och höll koll på att de med epilepsi inte hade för långa anfall.

Illustration: Åke Leisjö

HELA FÄRDEN

Leker du än,
nu närmare världen?
Leker du än
som fisken i forsen?
Leker du än
som kiden i skogen?
Leker du än
som lärling till lagen?
Leker du än
som kungabarn på
ängen?
Leker du än,
så lek hela färden.

LO

ATT RIMMA

Satt en kväll efter ett långt samtal med en kompis. Börja tänka på ord som rimmar. Tänk att få va i en bassäng och simma. Tråkigt att vakna titta ut genom fönstret och bara se dimma. Som ligger framför mina ögon, att inte se någonstans. Finns inte en chans. Men jag lägger mig för att sova igen. Trivs bra här i mitt hem.

Även om jag får vrida och vända mig om en stund, somnar jag ofta med tv:n på. Brukar vakna ibland. Men går upp och tar ett glas vatten, och somnar direkt och vaknar utvilad dan därpå.

Lena Freij

MIN POJKES RÖST

When the shit hits the fan!

Så kändes det när jag upptäckte att min halslänk var borta. "Åh neej", som Bagheera brukar säga, inte igen.

Jag har så många gånger i mitt liv fått känna besvikelse. Det värsta var när jag blev sviken på alla plan, ledsen och förvirrad och ovanpå det förtvivlan. Det är som att bli biten av en orm, jag hör eller ser den inte men nog känner jag av bittet. Den bedövningen som medföljer som sakta men säkert bryter ner dig till ingenting.

I intets land är jag inte någon, jag vill inte känna men gör det ändå. Tårarna trycker bakom ögonen, det stockar sig i halsen och jag kämpar efter luft men andningsorganen har avstannat och återigen glider jag omkring i intets land, sviken, bestulen.

Då hör jag min pojkes röst: "Var inte ledsen mamma, det är inte du som måste förändra dig, du är snäll och generös. Du måste bara välja till vem".

Mina underbara, fina barn, vad skulle jag göra utan er?

Ditte

Illustration: Marilyn Winter

HÅRET FIXAT

Jag blev erbjuden att delta i en show som hette "Hair for life, together a passion for love and humanity". Jag kom dit med ett tråkigt, färgat hår. Blir klippt av en professionell frisör. Det blev jättefint.

Första gången jag har känt mig så nöjd och glad när jag gått ifrån frisören. Han som klippte mig hade faktiskt haft salongen som ligger bredvid Situation Sthlms redaktion. Han började redan där genom att låta oss hemlösa tjejer klippa sig gratis. En gudasänd själ enligt min mening.

Ditte

UTAN ER

*Inte lätt att säga hur livet vore utan er, syster och bror.
Skulle jag vara som ett djur, jagat utan stillhet,
skulle jag ha ro,
skulle jag vända mig till religion för att orka leva
bland människor utan tro?
När krigen rasar, och det man läser är bortom rimlighet,
undrar man varför människan har tillåtelse att leva
och bo på en så vacker plats som vår planet.
Hur kan man tortera en annan människa?
Hur kan man hugga av någons hand?
Hur kan man förorda och föra meningslösa krig
utan att bli bannlyst från denna jord?*

LO

Har din partner gått över gränsen? Vi lyssnar om du vill berätta.

Stödlinjen för män ger stöd till dig som utsatts för hot och våld i en nära relation eller för sexuella övergrepp. Alla oavsett ålder kan kontakta oss och du är anonym. Du kan ringa eller chatta.

 020-80 80 80 [stodlinjenformän.se](https://www.stodlinjenformän.se)

 020-808080
Stödlinjen för män

Rädd för att säga nej?
Oro och rädsla hör inte hemma i en relation.

Kvinnofridslinjen ger stöd till dig som utsatts för fysiskt, psykiskt eller sexuellt våld. Alla oavsett ålder kan kontakta oss och du är anonym. Du kan ringa eller chatta.

 116 016 [kvinnofridslinjen.se](https://www.kvinnofridslinjen.se)

 116 016
Kvinnofridslinjen

Text **Gerd Eriksson**
Foto **Magnus Sandberg**

Stockholm stad äger över 30 000 konstverk som är utplacerade runt om i stan för att vi ska kunna njuta av dem och beröras. När konstverken gulnat, fått kaffebläckor eller en smörkniv gått genom en tavelduk på ett äldreboende, tas de om hand på Konserveringsateljén i Frihamnen.

**DÄR
KONSTEN
KONSERVERAS**

Med hjälp av en lång tops och avjoniserat vatten rengör Ann Olsson bit för bit tavlan "Kluven himmel" från 1966 av Sten Dunér. Till sin hjälp har hon också en stark lampa på fot och glasögon med inbyggd lupp.

– Det har väl tagit ungefär en dag att rengöra den. Tavlan var placerad i Skärholmen och ska nu till en av Stockholms gymnasieskolor. Ibland när vi tar bort verk från sin plats för att restaurera kan de säga "Åh, nej ska ni ta bort den". Många är väldigt fästa vid konsten som de är vana att se, säger Ann Olsson, målerikonserverator.

Konserveringsateljén i Frihamnen tillhör Stockholm konst.

Stora fönster släpper in ljus och utanför går båtar till både Finland och Estland. Hit kommer alla konstverk som köps in av Stockholms stad för att katalogiseras, restaureras eller konserveras.

De närmare bestämt 32 000 verken i konstsamlingen tillhör oss alla som bor i huvudstaden. Det är en av Sveriges största samlingar i offentlig ägo, och den växer varje år.

– Staden har köpt in konst i mer än hundra år. En inköpsgrupp på Stockholm konst har hand om det och kompletterar med sånt de tycker saknas. Tanken är att konstverken ska

Det finns runt 50 olika färger i ateljén. Vid retuschering används oftast akvarell och speciella färger för restaurering med fernissa som bindemedel.

spegla samtiden, säger Eleonora Fors Szuba, chef för Stockholm konst.

Var finns konstverken då?

Jo, på Stockholms skolor, äldreboenden, förskolor, bibliotek och olika kommunala förvaltningar. Ett verk kan ha suttit på samma plats i många år och slitits och utsatts för allt ifrån kaffefläckar och ritade streck till revor och skav. De behöver en genomgång med jämna mellanrum.

Konservatorerna i Frihamnen tar hand om verken och ger dem förlängt liv. Ibland får de in konstverk som behöver omplaceras. Som bronsskulpturen "Smygande katt" av Erik Åkerlund, som nu står på ett bord i ateljén.

– Den har varit på en skola där en elev som hade kattfobi tyckte att den var så läskig att den fick tas bort, säger Krister Eliasson, målerikonserverator.

Oljemålningen "Strandvägen" av Joel Eriksson är inne för konservering och restaurering. Tavlan har hängt på ett äldreboende där någon stuckit en smörkniv rakt genom duken. Duken är lagad och det återstår att retuschera de rätta färgerna.

– En trubbig kniv trasar sönder duken mer än en kniv som är vass, och det är svårare att laga duken, säger Ann Olsson.

I en egen del av ateljén har Therese Sjöberg sitt arbetsbord. Hon är rammakare och ger

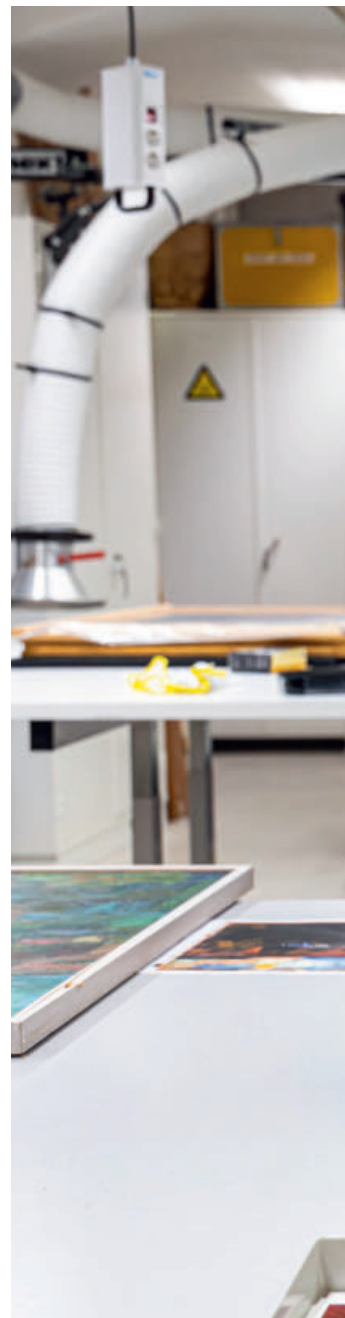
Joakim Ojanens verk i keramik har flera tunna delar som sticker ut. Till skydd ska den få en glaskåpa över sig.

Till vänster Elever på en skola i norrort har gett riddarna på Björn Mattssons tavla ögon och mun.

konstverken glas och ram. För övrigt vann hon SM i konstinramning för några år sedan.

– En av mina vanligaste arbetsuppgifter är att byta passepartout och baksida på tavlorna eftersom de gulnar av åldrande och yttre påverkan. Förr användes syrahaltigt inramningsmaterial i konstverken, en syra som skadar dem i längden. I dag använder vi syrafritt papper som har ett pH mellan 7,5 och 9,5 och är åldersbeständigt.

På hennes bord ligger ett vävt textilkonstverk med björkar av Margareta Mossberg. Det har tidigare hängt på en enkel pinne. Nu ramar hon in det bakom glas för att det ska hålla längre och vara skyddat.

**”DEN HAR VARIT
PÅ EN SKOLA DÄR
EN ELEV SOM HADE
KATTFÖBI TYCKTE
ATT DEN VAR SÅ
LÄSKIG ATT DEN
FICK TAS BORT.”**

– Jag valde en ram av björk i massivt trä. Nästan alla ramar i dag är av massivt trä eftersom de har bättre hållbarhet. Vårt arbete går ut på att skydda och bevara.

Det känns kliniskt rent i hela ateljén trots att de sysslar med både färg och vätskor.

Och det är handskar på som gäller när de jobbar. Skräcken är att få in skadedjur, till exempel papperslus. Den kan dyka upp på konstverk som stått länge i en källare. Då sätter konservatorerna en slags tejp runt verket och väntar på att papperlössen kryper dit och fastnar, berättar Therese Sjöberg.

I andra hörnet av ateljén syns Richard Nixons ansikte x6. Det är ett konstverk i glaserad emalj av Kjartan Slettemark som gjorde politisk konst under 60- och 70-talet.

Den har hängt på Kulturförvaltningen, men Nixons ögon har fått skador. Krister Eliasson har gjort en slags laglapp digitalt.

– Emalj är ett svårt material att restaurera. Genom digitala fotografier har vi kunnat åter skapa och reproducera de skadade delarna, säger Krister Eliasson.

Vid sin arbetsplats har han också en tavla med riddare målad på masonit av Björn Andersson från 1978, den ingår i en serie av tio och har hängt på en skola. Nu har den både fläckar, ►►

MOTIV SOM
VERKSAMHETER RATAR

~~Naket~~
~~Cigaretter~~
~~eller personer~~
~~som rökar~~

1 000 000

Budgeten för konstköp bestäms av kulturförvaltningen i Stockholms stad och är ungefär 1 miljon kronor om året.

Målerikonserveratorn Krister Eliasson tar sig an ett verk av Björn Andersson från 1978 som är målat på masonit. Hans främsta arbetsredskap är pensel, skalpell och lim.

Rammakaren Therese Sjöberg har handskar som är lite gummerade på handsidan så att hon får bra grepp. Handskarna skyddar också verken från fett och från fingrarna.

"KONSTVERKEN SOM ÄR UTPLACERADE SES VARJE DAG AV HUNDRATUSENTALS STOCKHOLMARE."

rispor, blyertsstreck och är stött i kanten.

Och en kreativ elev har målat ögon och mun på en av riddarna, en annan gjort tre svarta taggar i tavlans vänstrakant. Krister Eliassons tränade öga ser direkt att de är i tusch.

– Under en period var det en tagg som återkom på vissa tavlor, vi kollade för skojs skull vem det var. Men vi hänger inte ut nån, säger Krister Eliasson.

När konstverken är redo för transport slås de först in i en vit plast som både andas och står emot fukt och slitage. Nästa lager är skyddande bubbelplast och sen packas de i kartong som försluts med bred vit packtejp där det står Stockholm konst i svart.

Vid de allra flesta konstverk som är redo att skickas i väg sitter det en lapp där det står "Önskas åter".

– Jo, de allra flesta vill ha tillbaka konstverken de haft. Och de får tillbaka dem i ett bättre skick, säger Ann Olsson.

Verksamheter som lånar konstverk får inte flytta dem eller köra dem själva till Frihamnen, det sköts av speciella transportörer. Ibland åker även konservatorerna med ut för att ett konstverk behöver behandlas innan flytten.

En stor tavla med måtten 2060x1600 centimeter som väntar på att skickas tillbaka är "Somnarnatt vid Riddarholmskanalen" från 1934, av stockholmskonstnären Hilding Linnqvist.

– Vi har rengjort tavlan, fixat till ramen, retuscherat där det varit färgbortfall och så har den fått UV-beständigt glas fram och en kanalplast bak som skydd. Och en plastfilm på glaset fram skyddar också mot splittring om nån skulle kasta nåt på den, säger Krister Eliasson.

Tavlan ska tillbaka och pryda sin plats på en skola i Stockholm.

Att inte skolorna nämns vid namn här i artikeln handlar om konstverkens säkerhet. Verk som försvinner polisanmäls, berättar chefen Eleonora Fors Szuba.

1 %-REGELN

■ **Minst en procent av kostnaden vid nybyggnad, ombyggnad eller tillbyggnad inom Stockholms stad ska avsättas till konstnärlig gestaltning.**

■ **Regeln är en princip sedan 1963 för att berika stadsmiljön och se till att konst blir en naturlig del av byggprocessen i Stockholm.**

Upp till hundra konstverk passerar varje vecka konservatorateljén i Frihamnen för att restaureras eller katalogiseras.

De tre konservatorerna på plats säger att yrkets arbetsmetoder utvecklats enormt – från mycket stora åtgärder till en mer minimalistisk syn på vad som behöver göras med ett konstverk.

Förr vaxade konservatorerna baksidan på vissa tavlor för att hejda nedbrytning, en metod som gav motsatt effekt,

– Vaxningen gav en falsk trygghet och gjorde målningen mer utsatt och svårare att vårda. Fukten kapslades in i materialet och fukt accelererar nedbrytningen. Den metoden används inte längre i professionell konservering, nu sysslar vi mer med preventiv konservering, säger Ann Olsson.

Mitt i ateljén står en färgglad skulptur i keramik av Joakim Ojanen. Ett nyinköpt verk med lång tunn röd näsa och öron som sticker ut. Den ska få en kupa över sig som skydd och ställas på en sockel.

STOCKHOLM KONST LÅNAR UT

■ **Alla verksamheter inom Stockholms stad kan ansöka om lån ur samlingen till sin arbetsplats mot en mindre avgift. Konstverken i samlingen är registrerade i en databas och inventeras var femte år.**

Vilka som får låna ett konstverk, var det ska sitta och vad som ska köpas in är upp till inköpsgruppen på Stockholm konst.

Chefen Eleonora Fors Szuba menar att de också kan utmana önskemålen från stadens verksamheter och arbetsplatser om vad de vill ha. Samlingen innehåller alltifrån teckning till måleri, skulptur och installationer.

– Konstverken som är utplacerade ses varje dag av hundratusentals stockholmare, vi vill att de ska uppleva dem, säger Eleonora Fors Szuba.

Ibland lånar Stockholm konst ut delar av konstsamlingen till museer och institutioner i Sverige, Europa och övriga världen.

Under 2026 ska textilverket Uppbrott av Eva Rodenius till Tokyo. ■

Utredning. Personer med NPF-diagnos mer utsatta för våld. Möts av misstro när de söker vård och stöd.

PERSONER MED neuropsykiatriska funktionsnedsättningar utsätts för sexuellt våld i högre grad än andra. De möts dessutom ofta med misstro när de söker hjälp, visar rapporten "De sa att mina diagnoser hittade på det" från Föreningen Tillsammans. Rapporten är baserad på en enkät med 331 personer med NPF-diagnos, de flesta med ADHD, och som har erfarenhet av sexuellt våld.

– Viser ett tydligt mönster där människor, i synnerhet unga tjejer, med NPF blir utsatta, ifrågasatta och misstrodda. Det

här är inte enstaka fall – det är ett systemfel, säger Amanda Birging, verksamhetsledare på Föreningen Tillsammans som arbetar för ett samhälle fritt från sexuellt våld.

Många beskriver våld som pågått under flera år, ofta med start i barndomen. En stor del har utsatts av partners, men också av familjemedlemmar, bekanta, främlingar och i vissa fall vård- och omsorgspersonal.

– Det var en hög andel som utsattes för psykiskt och försummande våld i familjen. De beskrev att de utsattes mer än

sina syskon, eftersom de ansågs vara jobbiga. Till exempel att bli slagen för att ha tappat bort nycklar eller glömt glasögon på fritids. Det har påverkat deras självbild och självkänsla väldigt mycket, säger Emma Jutfjord Hallberg, rapportförfattare och kurator.

Rapporten visar hur förövare använder diagnoser som ett verktyg för kontroll, tystnad och våld. Det kan ske genom att trigga överstimulering, tvinga till ögonkontakt eller hävda att den utsatta inbillar sig eller har missförstått situationen.

– Förövaren kunde också säga att ingen kommer att tro dem, eftersom alla tycker att du överdriver och är till besvär, säger Emma Jutfjord Hallberg.

Flera vittnar också om att diagnosen används emot dem när de försöker berätta eller söka hjälp, och att de inte tas på allvar. En enkättagare berättar: "Polisen sa uttryckligen till mig att jag inte var med om våldet, utan att mina diagnoser hittade på det."

– Det här är alltså en person som samlat mod att göra en anmälan, vilket man vet kan vara väldigt svårt.

De kunde få höra från omgivningen att de har svårt med sociala koder och därför kan ha missförstått det de varit med om.

– Eller att de överdriver och är impulsiva. Även att deras mimik inte matchar hur en person som utsatts för våld bör se ut och att de på grund av det har nekats vård.

Det händer också att symptom på trauma tolkas som en del av

"Förövaren kunde säga att alla tycker att du överdriver och är till besvär."

Emma Jutfjord Hallberg, kurator och rapportförfattare.

PRIVAT

NPF-diagnosen. Frågor om våld ställs inte och rätt stöd uteblir. Traumabehandling är en insats som många efterfrågat men inte erbjudits. Många har slussats mellan olika instanser, med långa väntetider och brist på kontinuitet. Flera berättar om stöd som delvis varit hjälpsamt, men som inte varit tillräckligt.

– Det finns en kunskapsbrist om sexuellt våld, trauma och NPF, både inom vården, polisen och rättsväsendet, men också inom det förebyggande arbetet, säger Emma Jutford Hallberg.

Konsekvenserna är omfattande. Majoriteten i enkäten uppger att de lider av psykisk ohälsa, och många lever med PTSD. Över hälften har haft självmordstankar och nästan en tredjedel har försökt ta sitt liv. Våldet har också lett till självskadebeteenden och destruktiva relationer.

Nästan 20 procent uppger att de har beroendeproblematik, ofta som ett sätt att hantera ångest och trauma.

Föreningen Tillsammans

hoppas att rapporten ska leda till ökad kunskap hos aktörer som möter målgruppen och har lämnat den till socialtjänstministern.

– Rapporten beskriver en verklighet som inte får ignoreras längre. Sveriges beslutsfattare behöver ta sitt ansvar för att utsatta med NPF ska få det stöd och skydd de har rätt till, säger Amanda Birging. ■

ENKÄTEN I SIFFROR

■ **331 personer med NPF-diagnos och erfarenhet av sexuellt våld deltog.**

■ **83 % har utsatts av någon form av våld av fyra eller fler personer.**

■ **96 procent har minst en form av psykisk ohälsa eller diagnos utöver NPF-diagnosen.**

■ **57 procent har haft självmordstankar, 30 procent har gjort självmordsförsök.**

■ **19 procent uppger att de har en beroendeproblematik.**

■ **45 procent har sökt stöd/vård för sina erfarenheter av sexuellt våld.**

"Efter ett tag normaliserar man våldet"

Situation Sthlms säljare Ditte Leth Nielsen fick en ADHD-diagnos för två år sedan.

– Det var en slags upprättelse. Jag har fått svar på varför jag blev behandlad annorlunda. Det var inte mitt fel. Jag blev anklagad för saker och fick höra: varför kan du inte vara som dina systrar?

Hon växte upp i en stor syskonskara och beskriver en strikt uppfostran.

– Jag blev bortskickad varje sommar. Bara jag. När jag frågade varför var mammas svar att jag är så energisk och att hon

Ditte Leth Nielsen

inte orkar med mig.

Hon har många gånger upplevt att hon inte tagits på allvar genom livet, men att det främst varit kopplat till att hon använt narkotika. – I dag förstår jag att jag har sysslat med självmedicinering. För att få ro i huvudet, men också

på grund av osäkerhet och dåligt sällskap.

Våld har hon blivit utsatt för i flera relationer.

– Jag undrar varför jag sökte mig till såna killar? Eller det var nog mer de som sökte sig till mig. Efter ett tag normaliserar man våldet. Jag levde på de bra stunderna, men det var kränkningar dagligen.

Hon säger att hon inte tänker bära skam och skuld mer.

– Jag har fått stöd av mina barn och i kyrkan. Där hittade jag lugn och ro.

EVA LINDBLAD

Stöd vid svår sorg är bristfälligt

Är sorg ett samhällsproblem?

Den frågan ställer Mikael Rostila, professor i folkhälsovetenskap vid Stockholms universitet, i boken *Den dolda sorgen – Hälsokonsekvenser vid anhörigförlust*.

Att förlora någon nära är bland det svåraste som kan drabba en människa. Sorgen kan leda till både psykisk och fysisk ohälsa, såsom hjärt- och kärlsjukdomar, suicidförsök, psykiatrisk sjukdom och alkoholrelaterade sjukdomar.

Mikael Rostila har länge forskat om anhörigsorg och menar att vi i dagens individualiserade samhälle ofta sörjer mer ensamma än förr.

– Boken bygger på 15 års forskning där vi visat på anhörigförlus-

tens genomgripande konsekvenser för olika former av ohälsa, samtidigt som stödet till anhöriga i dag är bristfälligt och behöver förbättras, säger Mikael Rostila.

Om dödsfallet sker plötsligt, särskilt vid självmord, kan sorgen bli ännu svårare att hantera och leda till fördjupad psykisk ohälsa.

Situation Sthlms personal har mött många som förlorat närstående genom självmord eller överdoser. Flera tidningssäljare berättar att de inte fått stöd från samhället.

– Jag upplever att de blir lämnade ensamma med både sorgen och traumat, säger Ingmar Olofsson, samordnare i sociala verksamheten.

Nytt kvinnoboende i Åkersberga

I nyöppnade Livskraft stödboende i Åkersberga finns 20 platser för kvinnor som lever med psykisk ohälsa, beroendeproblematik, våld i nära relation, kriminalitet eller hedersrelaterat förtryck. Boendet är drog- och alkoholfritt och här finns även

personal med egen erfarenhet av utsatthet.

– Vår filosofi är att varje människa har en inneboende kraft att förändra sitt liv, bara hon får rätt stöd, struktur och gemenskap, skriver grundaren Sten Streiffert.

30

dödsfall ifjoll kopplas till nitazener – en fördubbling mot 2023. Myndigheter har tidigare uttryckt en oro att de starka syntetiska opioiderna ska få fäste i Sverige.

6

månader är maxgränsen för väntetid till familjehemsplacering, enligt lagen. En granskning av flera socialtjänster i Stockholm visar att gränsen överstigs avsevärt.

ORD FRÅN GATAN

"Januari är alltid en bra månad för mig, plus att vi ju kommer närmare våren."

Situation Sthlms säljare Sandra Edgren i #301, januari 2023 – det första numret med den nya formgivningen. Som hoppas att det nya året ska bli ett bra år, även att det året slutar på en udda siffra.

HALLÅ

Lägesrapport från en säljare

JOHAN NILSSON

I sin portfölj har Teijo Vesanen – utöver tidningarna som skall säljas – 1 liter mjölk och en påse bröd.

"Jag ska lära mig Bibeln utantill"

Teijo Vesanen förvarar sina tidningar i portföljen så de ska hålla sig fina till kunderna.

Vad tror du om det nya året?

– Det fortsätter väl som vanligt, jag säljer vidare, klarar mig hjälpligt men det går. Jag säljer i Jordbro, Västerhaninge och Ösmo centrum, det kan gå några tidningar om dagen ibland.

– Jag bor i husvagn, har den parkerad i Husby på en parkeringpalts där jag får stå för ett företag som har den. Planen är att den ska stå kvar där också det här året. Men jag är skriven i husvagnen.

Några planer för det nya året?

– Ja, jag har en del planer. Jag hoppas det blir ett bra år. Vi får se. Husvagnen är varm, det går åt ganska mycket gas i husvagnen.

Har du någon nyårstradition?

– Det har jag haft, men nu tror jag att jag bara stannar i husvagnen. Man skulle ju kunna ta sig till stan...

– Jag läser Bibeln. Studerar den. Jag har läst igenom den en gång. Nästan. Det är några smådelar jag inte läst. Nu är jag på sidan femhundra andra gången jag läser den. Jag ska läsa den tills jag kan den utantill.

ULF STOLT

Köparnas svar på säljarnas tack-sms för Swish-köpet

"Det var trevligt att träffa dig och byta några ord när jag köpte en tidning. Hoppas livet kommer att behandla dig väl framöver."

"Tidningen har blivit lite bättre sedan jag läste den senast för cirka tio år sedan."

"Det var andra gången jag köpte tidningen av dig nu, och mycket trevligt bemötande båda gångerna."

"Du är en hjälte som säljer tidningen i ur och skur."

"Du är en bra försäljare. Jag försöker köpa tidningen varje gång jag är i Stockholm."

Alla svar förmedlas till respektive säljare.

Säljaren Hasse tackar för köpen den här månaden och ser fram emot nästa månads försäljning.

EN VÄG TILLBAKA

SITUATION
S T H L M

Företagsprenumeration

Med en företagsprenumeration hjälper du och ditt företag till att göra Stockholm till en bättre stad för oss alla att bo i. Vill ni också företagsprenumerera på Situation Sthlm och synas med er logotyp på den här sidan? Kontakta oss:

HERMAN SUNDGREN
Tel: 08-545 953 94
Mejl: herman@situationsthlm.se

MIKAs
Etabl. 1986
STOCKHOLM

PROLEGIA
Trygghet vid säkerhetsprövning och rekrytering

Skarpnäck
Gården
H-huset

VVAB
Vintervikens Installation AB

MÄNNISKORÄTT-
ADVOKATERNA

pryme
GLOBAL

SKÅVSJÖHOLM
HOTELL & KONFERENS

Swegon

Visible Works
WW

NACKA STRAND DENTAL

Propeller Trim
SERVICE & FÖRSÄLJNING

SK
SÖKVIKT & KONRADSSON
FÖRINSTALLATIONER AB

Sympa

VårOmtanke

netlight

Q-GRUPPEN

Sorundahallarna

SYSTEM
BOLAGET

RAMBOLL

SPARTOI AB

söder
Ländläkarna

Värmex

NYFORS

SKB
Stockholms Kooperativa
BOSTADSFÖRENING

spoos

Tapwell

WALLENSTAM

nytuda

RAMIRENT

STAGEFRIGHT
STAGEHANDS & MEDICS

T&P^m

WALLFAST

OSCARS
TEATERN

RETURPACK

stegen.

TL BYGG

WENANDERS

Playground

RIVAL

Stockholms Bulkhamn

YTTEC
SLIPAR LAGAR BETONGGOLV

Plockmatic Group

Parkman
Det personliga parkeringsbolaget

Stockholmshem

Trona
Patentrådgivning AB

perido

SAHRA

STOKAB

Trophi

playground
music

Sandart&Partners

Svalner Atlas
Advisors

TURLOCKS
MÅLERI

precio
fishbone

SBAB!

Svenska kyrkan
GUSTAVSBERG-INGARÖ

upsales

SECURITAS

Svenska kyrkan
SOFIA FÖRSAMLING

Tysk-Svenska Handelskammaren
Deutsch-Schwedische Handelskammer

Development

seko
SERVICE- OCH
KOMMUNIKATIONSFAKET

Svenska kyrkan
VANTÖRS FÖRSAMLING

Vasakronan

PROJEKTSTABEN

Sjukhusläkarna
FÖR UNDERSTÖDSFONDEN SAMT
WENNERSTRÖMS DONATIONSFOND

SVENSKT NÄRINGSLIV
CONFEDERATION OF SWEDISH ENTERPRISES

vesterlins

Efter ett framgångsrikt inlägg på bandet Tjuvjakts hit "Tusen spänn", är Fanny Avonne aktuell igen, den här gången med egen musik.

FRÅN TUSEN SPÄNN TILL VÄXTVÄRK

MUSIK När Spotify släppte sin statistik över förra året var det föga förvånande att "Tusen spänn" låg på tredje plats över 2025 års mest spelade låtar. Hitlåten har i skrivande stund drygt 29 miljoner spelningar på streamingtjänsten och har gått varm på radio. Bakom låten står bandet Tjuvjakt och 24-åringen Fanny Avonne.

– Det har känts så mäktigt att få en sån här möjlighet, och att låten slagit an hos så många människor, säger Fanny Avonne.

Låten kom till efter att Tjuvjakts Kid Eriksson spontant hörde av sig till henne på Instagram, hon skrev

sedan refrängen till låten tillsammans med artistkollegan Olga Myko. Hon tror själv att framgången beror på den relaterbara texten, om en relation som hela tiden är av och på.

– Och deras nostalgiska Tjuvjakt-sound, som många kopplar till sommaren, fester och fina minnen.

Sedan låten släpptes i maj har Fanny turnerat landet runt med

bandet för att spela hitlåten. Året avslutades med ett framträdande i Avicii arena under eventet "Together for a better day".

– Det var den roligaste sommaren

Bandet Tjuvjakt.

i mitt liv. Det har varit så sjukt att få sjunga låten för så många människor och att alla kan den. Det är helt ofattbart. Jag är så evigt tacksam att de tog med mig.

SUCCÉN LEDDE TILL ett skivkontrakt för Fanny Avonne, som debuterade med singeln "Ringar på vatten" i somras. Nu är

hon aktuell med sin EP *Växtvärk*, fem låtar hon till största del skrivit och producerat själv.

– Jag är oerhört taggad på att få ut den här EP:n. "Tusen spänn" kom ju som en chock, det var inte nåt planerat. Men den här musiken har jag jobbat med länge.

EP:n delar namn med singeln "Växtvärk" som släpptes i slutet av förra året. I låten sjunger Fanny Avonne om hur det som gör ont kanske egentligen bara är personlig tillväxt. "Trodde aldrig jag skulle bli densamma/ Men det gör ont när benen blir starka/ För det visar sig att det var bara växtvärk du gav mig".

– Jag hoppas att man kan bli inspirerad när man lyssnar på det, att man kan känna hopp i det mörka.

Under året står en hel del turnerande på tur för Fanny Avonne, mest på festivaler – de egna sologigen känner hon sig inte riktigt redo för än. Sedan är siktet inställt på ett fullängdsalbum, som planeras att släppas under 2026.

– Jag kommer dyka upp lite här och där. Så det kommer definitivt finnas möjligheter att se mig live i år om man vill det.

EMMA THIMGREN

I pjäsen **Det glada folkbarnet** ställs en lärare inför ett val efter mötet med en upprörd elev – skydda kollegan, eleven eller sig själv. Läraren ifrågasätter om hon står för skolans disciplinära metoder eller om hon kan utveckla en ny pedagogik. Pjäsen, av Julia Sporre, är en fri tolkning av Ellen Keys tal till Hjalmar Branting 1910. Premiär 2 januari på Strindbergs Intima Teater.

Knas på teaterscen i Husby

Med titeln Ortens bästa poet i bagaget byter nu Liban Abdule ut poesin mot teaterns värld med pjäsen "Kutt mutt".

TEATER Svensksomaliska Liban Abdule började sin resa i musiken och vann sedan tävlingen Ortens bästa poet 2016. Tidigare i år medverkade 29-åringen i dokumentären "Teater är den nya hiphopen", som visade hans resa mot teaterscenen. Resultatet har nu premiär den 31 januari på Kulturhuset Stadsteatern Husby.

– Jag har alltid haft ett intresse för berättande, och har under de senaste åren fått ett starkt intresse för film och teater. Så det känns som en naturlig övergång för mig. Pjäsen heter "Kutt mutt", vilket

är slang för "knas", och beskrivs som ett drama om makt, segregation och osynliga murar. Berättelsen följer 17-åriga Ali från Tensta som blir påkommen med droger i skolan. Det leder till ett möte med socialsekreteraren Emma och en krock mellan två olika livserfarenheter. Dessutom medverkar den Grammis-belönade hiphopproducenten Nisj med musik.

– Jag har under tio år jobbat som fritidsledare för ungdomar som har haft någon form av koppling till socialtjänsten. Jag har tagit deras historier och löst baserat pjäsen på det. Den sensmoral jag vill uppnå är att kommunikationen oftast försvinner när vi endast väljer ett perspektiv som utgångspunkt.

EMMA THIMGREN

Stipendiat på Färgfabriken

KONST I del i motiveringen till Beckerstipendiet som i år delats ut till Johan Carlsson Ström, lyder: "Det kan vara foton från film, internet, eller arkivmaterial som varvas med miniatyrvärldar från dockhus. Modeller från brottsplatser dyker också upp som en alternativ inspirationskälla".

Johan Carlsson Ström bor och verkar i Stockholm, han arbetar främst med måleri där han ofta manipulerar och bearbetar färgen. Stipendiatutställningen på Färgfabriken öppnar 31 januari och är en del av Beckerstipendiet.

ULF STOLT

Tio olika liv i Stockholm

BOK I boken *Stockholmska liv* berättar tio människor om sina liv och sin personliga bild av Stockholm. De bor i olika stadsdelar, tillhör olika sam-

hällsskikt och har olika åldrar och etnicitet. Bland annat punkaren Steve Danielsson, härfrisöreleven

och ensamstående mamman Martina Danielsson, och de polska byggnadsarbetarna Krzysztof och Andreas. Också den pensionerade flyttkarlen Björn Qvarnström och riksdagsledamoten och före detta barnsoldaten Arhe Hamednaca.

Boken, skriven av Bo Larsson som är etnolog på Stadsmuseet, diskuterar även samtdokummentation och museers roll i att bevara röster för framtiden.

MARIA HAGSTRÖM

255

konstnärer, den högsta siffran sedan 1950-talet, har antagits till årets Vårsalong på Liljevalchs. 46 personer är från Stockholm. Den yngsta är 19 år, den äldsta 81 år. Totalt inkom 3 394 ansökningar, 348 verk har valts ut.

NONSENS OCH VÄRLDSPOLITIK SPEGLAR NYORDSLISTAN

SPRÅK På Språktidningens Nyordslista – i år är det 27 ord som blivit vanliga eller myntats under det gångna året – finns både rena nonsensuttryck samt ord som speglar vårt ökade fokus på samhällsberedskap och globala, politiska omvälvningar.

Orden six seven och skibidi är tagna ur internetkulturen.

Tre av orden – handelsbazooka, hämndtull och Trumpviskare, går direkt att härleda till Donald Trumps förda utrikespolitik. Digital suverä-

nit, drönarmuroch robusthöjande kommer av Europas säkerhetspolitiska läge. Orden broligark, quadrobics och DEI är från engelskan och balkongkraftverk och dunkelflaute kan

härledas till tyskan.

Andra ord på listan är bland annat kultur-ljudzon, wokehöger, vibbkodning, solsambbruk och matskatteväxling.

Listan är sammanställd av Språkrådet och Språktidningen.

ULF STOLT

TRE KORTA

TV

S:t Görans sjukhus

Andra säsongen bakom kulisserna och mitt i verkligheten bland trauma-fall, sjuksköterskor, läkare, ambulans-förare och annan vårdpersonal i deras vardag på ett Stockholms akutsjukhus.

BOOK

Februari 86 Åsa Asptjärn

BSS sprejat på väggarna, en rysk satellit som hamnat vilse, skinheads och en pistol i farfars skrivbord. Om dagarna kring mordet på Olof Palme ur en fjortonårings ögon.

MUSIK

Embraced For a Second As We Die Amanda Bergman

Ny skiva, tio låtar som sjungs av en av de mest särpräglade sångrösterna i landet. Låtar som "The Moon in E Minor", "Mexico" och "Sick of Time" bör äga spellistor över världen.

Promenader och färger för hjärnan

Hur boostar man sin hjärna på bästa sätt? Det svarar psykologen Gabriella Svanberg på i boken *Självmedicinera din hjärna*.

BOK I en stressig vardag kan hjärnan hamna i obalans, och då är det lätt att ta till snabba kickar som socker eller substanser för att fort må bättre. Men det finns mycket som vi kan göra själva för att boosta vår hjärna utan särskilt stor ansträngning, menar Gabriella Svanberg, legitimerad psykolog och specialist i neuropsykologi.

I den nya boken *Självmedicinera din hjärna* beskriver hon hur du kan skapa de bästa förutsättningarna för dig själv – enkla knep som tillsammans gör stor

skillnad. Hon berättar bland annat hur en rytmisk promenad kan lugna nervsystemet och hur färgglada kläder ökar dopaminet.

– Du blir motiverad, stimulerad och mår bra. Hjärnan skapar den bästa kemin för att blomstra.

Att använda sig av dessa knep gör att du jobbar preventivt, vilket hon tycker är extra viktigt i en samtid där det finns ett överflöd av tillgängliga kickar och en tendens att ständigt jämföra sig med andra.

Avslutningsvis understryker hon den kanske lättaste boosten av dem alla – att ge åt andra.

– Forskning visar att vi mår bättre av att ge än att få, det påverkar vårt nervsystem.

EMMA THIMGREN

"Smells Like Teen Spirit", Nirvana

MUSIK 11 januari 1992 går Nirvana upp överst på Billboard-listan i USA med skivan *Nevermind* och blir gnistan som kapar av alla shorts precis under knät och frontar grungen.

Låten "Smells Like Teen Spirit" är första låten på första sidan av *Nevermind* och första singeln från skivan. Kurt Cobain har berättat han skrev låten med tanken att det skulle bli den "ultimata poplåten", influerad av The Pixies sätt att leka med dynamiken mellan vers och refräng. Låten spelades in i Sound City Studios i Los Angeles. Europe från Upplands Väsby hade spelat in *Prisoners i Paradise* i samma studio tidigare, och enligt ryktet slet Kurt Cobain bort deras tejpmarkeringar från mixerbordet och hånade dem, då han tyckte de var ett useit skitband.

Låttiteln kommer från klotter på en vägg hemma hos Kurt Cobain som hans dåvarande flickvän skrev: "Kurt smells like Teen Spirit". Han visste inte när han skrev låten att *Teen Spirit* är en deodorant, utan såg det mer som en revolutionär fras.

Nevermind har i dag sålt i mer än 30 miljoner exemplar.

ULF STOLT

Förra månadens krysslösning.

AS AREAS	BO BOARDS	HA HALLS	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR	RE REAR
-------------	--------------	-------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------

								KÄRRA	FANNS RUNT-OM-KRING	LÅNGA I MAGEN	SKYTTE SOM SPORT	SAKNAR GRUND RYMD-SKEPP OCH EPOS	↓
BANNAD	RIKTIGT TORRA	ÄR FERDINAND DÄR	BÖN ÄR FJÄSKIGT INSTÄLLSAMMA		FÖRNÄMA	ETT SLAGS STAD JUNITJEJ					LORRY-FILM		SKOTSKT YLLETYG
SATTE GLANS PÅ FÄLGEN	→							VEN OCH SYLT	SKRIKIT	→			
	↪						RINNER I TYSK-LAND	↓			KATA-RINA		ÄR SLÄKT-KLENO-DERNA
RULLAR SÅ ATT DET BLIR RUNT							↓	BLOMMOR SOM BLOMMAR SENT MYNNING		↓			
MÅLA MED CYLIN-DER						GRÄNS DEN DRAR KUNDER							
HOCKEY-BANAN		SKALDEL VÄRDE-RADE			GE DIG UT I VÄRLDEN! TRYCKER NER			CURLA FRUKT-STAD					
↪								VATTEN MELLAN STÖRRE VATTEN ÖLMÄTT			GAR RÄTT RAD BÄRGA		
FYLLER MOPPE ANGES I PROCENT	↪			↓	LEDER TILL OMTAG-NING METALLAR-BETÄRE		HAND-GRIFLIG FJUTTA						BLIR SPRÅK MED SVOR-DOMAR
								BE-KLAGAR					
JOBBA EXTRA SOM KOMPEN-SATION	RÖRA MEN INTE SE HOVSAM UPP-MANING					GJORDE VI MIDDAG SKIFTNING		I VISSA BOLLAR LAGER UNDER MATJORD				KAN KRÄVA SÄRSKILD LÖSNING?	
↪								DE ÄR MYTO-LOGISKA UT FRÅN					
PASS			BÖRS-KÄNSLA IBLAND				KLIPPS AV				STÄLLER IN TOFF-LORNA		
STAD I BELGIEN					VAR TILL-STÄDES								

**Lös,
skicka in
och vinn**

Som en liten paus
i läsningen tycker
vi att du nu, när
du bläddrat ända
hit, ska hämta en
penna, lösa kors-
ordet och skicka in
det till oss.

Via vår intrikata slumpgenerator kommer sedan tre vinnare att dras bland de inskickade rätta lösningarna.

Vinnaren belönas med en Situation Sthlm-reflex, två specialdesignade vykort, nyckelband samt ett klistermärke, andraplats belönas med en reflex och nyckelband, tredje plats får ett nyckelband.

Kryssvinnare #332:

Gunilla och Peter
Fredén, Eskilstuna

Nyckelband:

Annette Olsson,
Örebro
Johnny Gylling,
Nättraby

Se förra månadens lösning på sidan 46.

Skicka in ifyllt kryss
senast **27 januari** till:

Situation Sthlm
Torkel Knutssongatan 37
118 49 Stockholm

Eller digitalt till:
red@situationsthlm.se

Namn:

Adress:

Postadress:

Stockholmskryssset är ett samarbete mellan Situation Sthlm och tidningen Kryssset, en månadstidning för alla kryssintresserade.

KRYSSET

ISTOCKPHOTO

Ekorren på bild har ingenting att göra med ekorrarna i närheten av Stora gravkoret på Norra kyrkogården som blev förgiftade av en man som var på jakt efter deras päls.

Januari 1930. Kyrkogårdsbevakning, spåkärringar och våldsamma kypare

MALMÖPOLISEN VARNAR FÖR att ett antal spåkärringar – ”med sin födkrok att lägga stjärnor” – är på väg mot Stockholm, efter att de varnats kraftigt av Malmöpolis och gett sig av norrut.

Mälaren stiger oroväckande och på sina håll har låglänta marker satts under vatten.

Telegrafstyrelsen har yttrat sig angående ett förslag att göra två telefonkataloger – en för Stockholm och en för övriga landet – i

samband med den påbörjade automatiseringen av telefonväxlarna.

Växelkursen för utländska valutor: 1 engelskt pund – 18.15 kronor, 1 dollar – 3.72 kronor, 100 tyska mark – 89.07 kronor.

En målare från Hjorthagen blir nedslagen och rånad på 45 kronor av en kypare på Sturegatan – som han tidigare bjudit på pilsner och som slog följe med honom.

Förslag till Gatunämnden att förbjuda cykelparkering utmed

trottoaren på vissa citygator, såvida inte cykelställ finns. Det föreslås även att vissa gator ska förbjudas för cyklister vissa trafikbelastade timmar.

Både Södra kyrkogården, Sandsborgskyrkogården och Skogskyrkogården bevakas av polis, efter att gravar skändats på flera ställen på Södra kyrkogården. Kommissarie Wiklander i Brännkyrka tror att det är berusade personer som gjort det.

Två bilister – greve van Hel-den i en Talbot och Angeloglou i en Citroen – beräknas starta från Stockholm cirka 11.20 på väg till Monte Carlo-rallyt.

EN MAN MISSTÄNKTS för att förgifta ekorrar i närheten av Stora gravkoret på Norra kyrkogården. Polisen tror att han är på jakt efter djurens päls. Mannen använder cyankalium och efterspanas av Hagapolisen.

Hundskatten i Stockholm är 30 kronor per hund. Kan betalas i stadskassan på Stadshuset varje veckodag från 2 januari. Skattepliktig är den som vid årsskiftet stadigvarande innehar hunden.

En vaktmästare – omplacerad och känd för ett ”mindre tillfredsställande uppträdande i tjänsten” – iscensätter sitt eget självmord och fyra av en revolver i Stadshuset vaktrum intill Rådhusrätten. Han återfinns dock oskadd, sittande på en stol.

Stockholmarna skickade 1 437 000 julkort, men mottog bara 975 000 julkort. Stockholmarna skickade 570 000 nyårshälsningar men mottog 615 000.

En kvinnlig fiktiv opererar i hörnet av Kungs- och Vasagatan.

De boende på Essingen är missnöjda med de nya busskommunikationerna, de vill ha färjorna tillbaka.

Polisen varnar föräldrar att en ung man antastar barn på Ringvägen.

ULF STOLT

1960 EFTA – Europeiska frihandelssammanslutningen – bildas av Storbritannien, Sverige, Danmark, Österrike, Norge, Portugal, Schweiz, efter att länderna året innan skrivit på avtalet i Stockholm.

2004 Knutbydramat. Ett mord och ett mordförsök i Filadelfiaförsamlingen i Knutby. Den så kallade Barnflickan döms för mordet, och pastor Helge Fossmo för anstiftan till mord.

1987 Bioteknikföretaget Fermenta – där Refaat El-Sayed varit huvudägare – avstängs från Stockholmsbörsen efter allvarliga fel i företagets bokföring.

DAN HANSSON

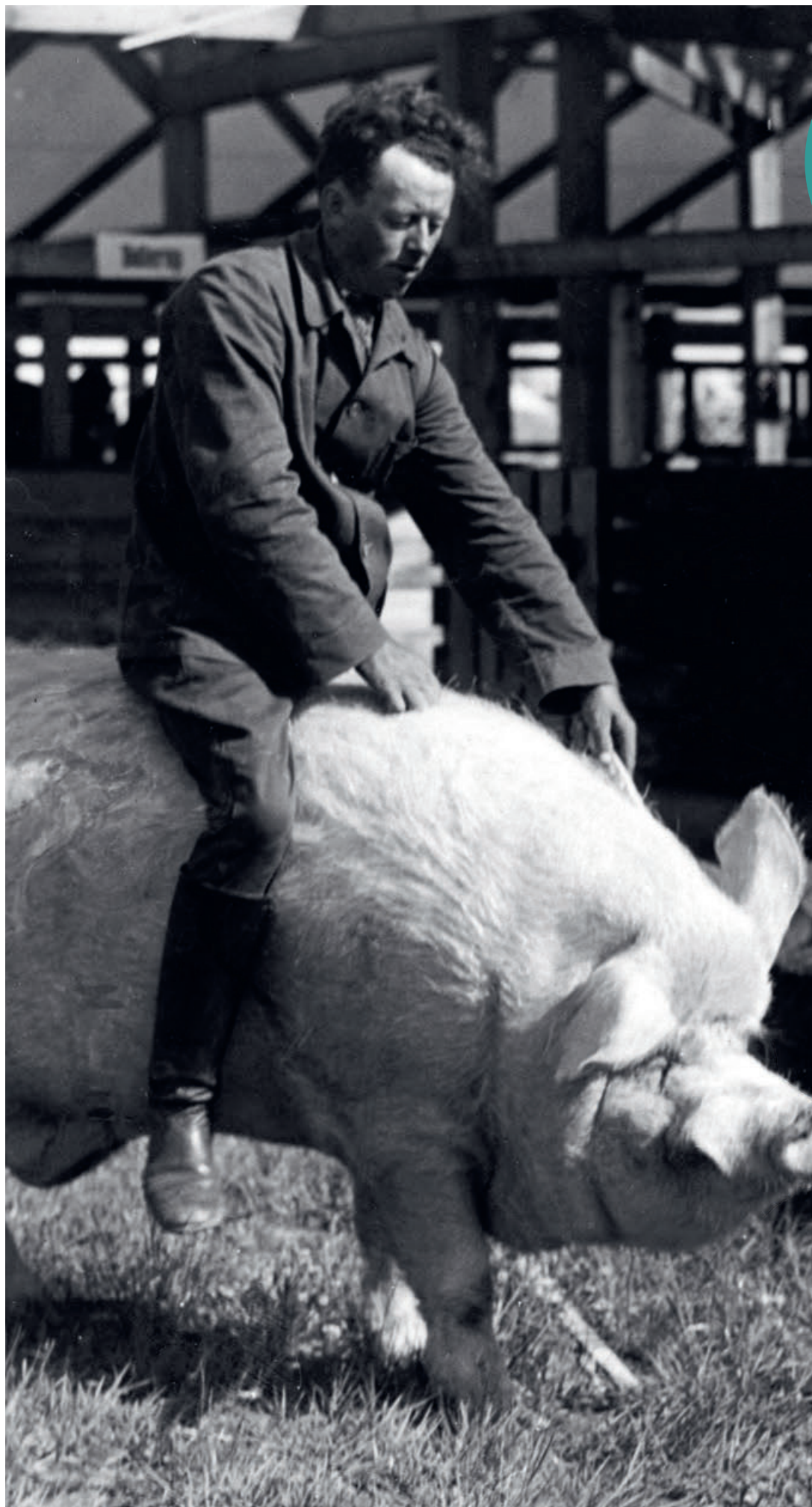
Ur arkivet: # 225, maj 2016

Stellan Skarsgård sköter karriären från ett litet kontor på Söder när han inte kräver ”closed set” för en tennisscen under en filmspelning, **Stina Wollter** har insett att folk blir nervösa när ”man fladdrar med armfettet” och det finns sex skulpturer runt om i stan du vill se och läsa mera om.

Alla människor som bor eller arbetar i Stockholm kan lämna Medborgarförslag och somliga blir verklighet, andra förblir en dröm. I en lägenhet i Sundbyberg skannas nio tusen glasnegativ med Stockholmsmotiv.

Kristian Petri är nyfiken på gamla Stockholmshotell och **Ninja Thyberg** saknar kvinnliga hjältar över fyrtio.

DETTA OM DETTA

Värt att veta om
vad som helst

Allmänna svenska
lantbruksmötet

Bönder och kreatur i stan

Allmänna svenska lantbruksmötet hölls 19-24 juni 1930 i Stockholm. Mötet var organiserat av myndigheter, näringsliv och jordbrukets organisationer.

Syftet var att samla bönder, agronomer och politiker för att diskutera jordbrukets framtid, ny teknik och förslag på nya metoder och reformer – bland annat lantbruket som en säkerhetsfråga i termer av självförsörjning och livsmedels-säkerhet, med första världskrigets livsmedelsbrist i minnet.

Mötet hölls i Stockholm för att det är här den politiska och ekonomiska makten finns, och för att markera att jordbruket ville vara en del av det moderna Sverige, inte hamna utanför.

På lantbruksmötet visades förutom maskiner även kreatur upp. Bland annat arbetshästen Boris 655, född 1929 och uppfödd i Wången, gulbrun med en mankhöjd på 157 centimeter, om tilldelades tredje pris med utlåtandet "Tilltalande, rörlig med bra hingstkaraktär".

PÅ HÖRNET

En Stockholmare
mitt i steget

FRIDA ENGSTRÖM
I HÖRNET AV GÖTGATAN/
BLEKINGEGATAN.

”Man måste ha torrschampo”

Vad tror du om 2026?

– Det kommer nog bli värre med många saker – jag tänker sprängningar i portar och sånt, det kommer nog krypa närmare city. Så får vi se vad som händer då.

Varför kommer du gående här?

– Jag har varit på jobbet – jag jobbar som undersköterska på sös – och sen gick jag förbi Åhléns och köpte en mössa för det är så kallt, det är den jag har på mig faktiskt, och torrschampo. Man måste ha det när man har mössa, håret behöver en uppfriskning. Nu är jag på väg hem, jag bor på Söder.

TEXT **ULF STOLT**
FOTO **MAGNUS SANDBERG**

Frida Engström har två kompisgäng – det ena är bara sjuksköterskor, det andra är bara barnmorskor. En gång i månaden har de ”knytis”, dricker vin och snackar, men de båda gängen blandas aldrig. ”Det tar emot, jag vill inte blanda dem”.

MISSA INTE BANDYNS DAG PÅ ZINKEN 24/1

HAMMARBY-GRIPEN 15.00,
ARENAN ÖPPNAR 12.00
MED EN MASSA AKTIVITETER
OCH SKOJ FÖR BARNEN.
VART VÄLKOMNA!

FRI ENTRE!

HAMMARBY
BANDY

Åk med oss istället. ❄️

